

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра „Економіка, менеджмент та комерційна діяльність”

Допущена до захисту:

Завідувач кафедри економіки,
менеджменту та комерційної діяльності

_____ Тетяна РЯБОВОЛИК
„_____” _____ 20__ р.

(протокол засідання кафедри ЕМ та КД
№ _____ від „_____” _____ 20__ р.)

Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему: «Розвиток МСП як чинник підвищення зайнятості населення в
Кіровоградській області»

Виконав(ла): здобувач вищої освіти

II курсу, групи УП-22М

спеціальності 051 «Економіка»

«Управління персоналом та економіка праці»

(назва ОПП)

Олійник Микита Романович

(прізвище, ініціали, підпис)

Керівник к.е.н., доцент, Сочинська-Сибірцева І.М.

(наук.ст., вч.звання, прізвище, ініціали, підпис)

Рецензент _____

(прізвище, ініціали, посада)

м. Кропивницький – 2024 рік

ЗМІСТ	Стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МСП ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ	8
1.1. Економічна сутність МСП як чинник підвищення зайнятості населення	8
1.2. Законодавча база регулювання діяльності МСП та зайнятих	17
1.3. Зарубіжний досвід розвитку МСП та можливості імплементації в Україні як стимулятора зайнятості населення	26
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПОТЕНЦІАЛ МСП ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ	34
2.1. Аналіз основних показників діяльності МСП на рівні країни та досліджуваного регіону	34
2.2. Дослідження зайнятості населення регіону в МСП	45
2.3. Моніторинг програм та проектів фінансової підтримки МСП як чинник підвищення зайнятості населення в регіоні	50
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ЧИННИКА ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ	64
3.1. Пропозиції щодо покращення розвитку МСП та показників зайнятості регіону та їх прогноз до 2027 році	64
3.2. МСП Кіровоградської області: SWOT-аналіз та активізація залучення окремих верств населення до підприємницької діяльності	70
3.3. Модель та інструменти державної підтримки розвитку МСП в Україні та регіоні	74
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Україна – це країна зі складними суспільно-економічними процесами, що впливають на її розвиток. Серед ключових викликів, з якими стикається Україна, можна виділити економічну нестабільність, корупцію, політичні та соціальні конфлікти, а також потребу в модернізації галузей економіки та створенні більш сприятливого бізнес-середовища.

З позитивних аспектів можна відзначити потенціал для розвитку сільського господарства, інформаційних технологій та промисловості, а також зростаючий інтерес до розвитку підприємництва та створення нових бізнесів, особливо це стосується малого та середнього.

Уряд України працює над впровадженням реформ, спрямованих на покращення економічних умов, боротьбу з корупцією та створення більш сприятливого інвестиційного клімату. Також велику увагу приділяється розвитку освіти, зокрема технічного та професійного навчання, що має на меті підвищити кваліфікацію робочої сили та сприяти розвитку малого та середнього підприємництва (МСП).

В Україні активно розвивається малий та середній бізнес, який відіграє важливу роль у створенні нових робочих місць та розвитку регіональних галузей економіки. Для підтримки цього сектору уряд впроваджує різноманітні програми фінансової та консультаційної підтримки, спрямовані на стимулювання підприємництва та розвиток малих підприємств.

Важливою складовою суспільно-економічних процесів в Україні є також взаємодія з міжнародними партнерами та іноземними інвесторами. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків та приваблення іноземних інвестицій є важливими аспектами для модернізації економіки та підвищення конкурентоспроможності країни.

Україна також активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський союз, для отримання фінансової та технічної допомоги, а також з метою

здійснення реформ та модернізації економіки.

Усі ці процеси в сукупності впливають на суспільно-економічний розвиток України, і важливою є спільна робота уряду, бізнес-спільноти та міжнародних партнерів для досягнення сталого економічного зростання, покращення життя та розвитку середнього класу громадян які формуються завдяки розвитку малого та середнього підприємництва.

Розвитку малого та середнього підприємництва присвячені праці багатьох вчених економістів, а саме: Колісніченко П.Т., Тарасевич Н.В., Марковський А.В., Якушева О.В., Ольвінська Ю.О., Попова Н.С., Пивоваров М.Г., Похиленко І.С. та ін. як вітчизняні так і зарубіжні вчені. Однак з урахуванням реформ які іпроходять в країні останнім часом та розвитком малого та мереднього бізнесу який повинен бути адаптованим до вимог Європи дана тема є досить актуальною, та мало вивченою.

Метою роботи є узагальнення теоретичних аспектів малого та середнього підприємництва як чинника підвищення зайнятості на національному та регіональному рівні.

Для забезпечення досягнення мети роботи, необхідно вирішити наступні завдання:

- 1) дослідити теоретичні основи економічної сутності МСП як чинника підвищення зайнятості населення;
- 2) розглянути законодавчу базу яка стосується МСП та зайнятих громадян;
- 3) провести аналіз основних показників діяльності МСП в регіоні;
- 4) дослідити зайнятість населення в МСП;
- 5) розробити дієві пропозиції щодо покращення розвитку МСП та показників зайнятості регіону.

Об'єктом дослідження було обрано діяльність МСП на рівні країни та регіону.

Предметом дослідження є економічні показники діяльності МСП та зайнятих в даному сегменті ринку.

Методи досліджень – аналіз, синтез, порівняння, оцінювання, математичне моделювання.

Для досягнення поставлених завдань в першому розділі кваліфікаційної роботи розглядаються теоретичні аспекти малого та середнього підприємництва як чинника підвищення зайнятості населення. Зокрема проведено дослідження сутності малого та середнього підприємництва, визначені його параметри згідно чинного законодавства України, та досліджено міжнародний досвід розвитку МСП та можливість імплементації досвіду в реалії розвитку нашої країни.

В другому розділі розкриваються особливості розвитку та потенціал як чинника підвищення зайнятості населення та економічного розвитку країни. Проведено аналіз основних показників діяльності МСП, та зайнятих в малому та середньому підприємстві. Проведено моніторинг діючих програм та проектів щодо підтримки МСП.

У третьому розділі представлені шляхи підтримки МСП як чинника підвищення зайнятості населення. Надані пропозиції щодо покращення розвитку МСП та показників зайнятості. Наведено SWOT-аналіз активізація залучення окремої категорії населення до підприємницької діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в детальному дослідженні наукових джерел щодо питання розвитку МСП як чинника підвищення зайнятості населення регіону.

Практична цінність роботи полягає у розробці практичних шляхів впровадження запропонованих розвитку МСП як чинника підвищення зайнятості населення на рівні регіону.

Результати дослідження оприлюднені на VI Міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» Центральноукраїнського національного технічного університету, м. Кропивницький (07-08 грудня 2023 року, доповідь «Розвиток малого та середнього бізнесу в регіоні»).

Джерелами інформації виступають підручники з основ підприємництва,

економіки підприємства, статті науковців і молодих вчених, які займаються дослідженнями питань розвитку МСП та зайнятості, а також статистична інформація то темі дослідження за період з 2018 по 2021/2022 роки.

Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Загальний її обсяг становить 100 сторінок друкованого тексту, в тому числі основний текст – 86 сторінок. Ілюстративний матеріал до випускної кваліфікаційної роботи містить 12 таблиць та 30 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МСП ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ

1.1. Економічна сутність МСП як чинник підвищення зайнятості населення

Традиційно з погляду правового статусу віднесення підприємства до категорій малого, середнього чи великого визначається застосуванням деяких показників, таких як кількість працюючих, кількість виробленої продукції або вартість основних засобів. Ці показники варіюються в залежності країни, і можуть відрізнятися серед підприємств різних секторів всередині однієї країни.

Критерії класифікації підприємств за розмірами формуються відповідно до рівня економічного розвитку, мети державної політики у певній країні, специфіки розвинення бізнесу в відособлених галузях. В Україні така класифікація визначена Господарським кодексом та має наступний вигляд табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Розподіл суб'єктів господарювання за розміром, кількістю працюючих та доходами

Суб'єкти господарювання	Кількість працівників	Дохід
Мікро	≤ 10 осіб	≤ 2 млн євро
Малі	≤ 50 осіб	≤ 10 млн євро
Середні	≤ 250 осіб	≤ 50 млн євро

Джерело: [2]

Одночасно, з економічної точки зору, кожен тип підприємств має свої унікальні особливості, до яких належать такі аспекти, як організація керування, процеси задумки, джерела фінансування та розмір ринків збуту (табл. 1.2)

Таблиця 1.2

Характерні риси бізнесу з економічної точки зору

Риса	Малий бізнес	Середній бізнес	Великий бізнес
Власність	Власником є засновник	Зазвичай, належать приватному власнику; порівняно небагато підприємств у публічній власності	Приватна власність Зазвичай, функціонують у формі акціонерних товариств
Управління	Управління здійснюється власником	Управління здійснюється власником та найнятими менеджерами	Управління здійснюється професійним менеджментом
Прийняття рішень	Рішення приймається власником	Рішення приймаються власником/директором та деякими ключовими менеджерами	Прийняття рішень розподіляється відповідно до організаційної структури (ієрархії)
Планування	Короткострокове планування, яке здійснюється власником	Деяке середньострокове планування, яке здійснюється власником чи ключовими менеджерами	Довгострокове планування, яке здійснюється спеціальною командою
Організація бізнес-процесів	Неформалізовані процеси	Деякі процеси формалізовані	Формалізована структура та процеси
Джерела фінансування	Більшість потреб у фінансуванні забезпечуються за рахунок власних джерел	Джерела капіталу обмежені, деякі важкодоступні	Широкий вибір джерел фінансування
Ринки збуту	Невеликі ринки збуту, в основному локальні	Ринки збуту мають галузеві або обмежені географічно або галузеві	Диверсифіковані ринки збуту з різноманітними споживачами
Професійне та кар'єрне зростання	Обмежені можливості для персонального розвитку	Присутні певні можливості для кар'єрного розвитку	Різнноманітні кар'єрні можливості, програми, тренінги
Зв'язок із зовнішнім середовищем	Обмежений вплив зовнішнього середовища (в основному з боку друзів та бізнес-спільнот формальних та неформальних)	Обмежений вплив зовнішнього середовища (в основному друзі, мережі, професіонали, яким довіряють)	Істотний зовнішній вплив(бізнес-спільнот, консультантів); мають чітку відокремлену управлінську структуру (наглядові ради тощо)

Джерело: побудовано автором за матеріалами [35]

Можна сказати, що галузь МСП є не однорідним. В першу чергу, деякі підприємства можуть виявляти властивості як малих та середніх або середніх та великих підприємств. Наприклад, підприємство може направляти свою увагу на місцеві ринки збуту та мати порівняно малий розмір продажу, але одночасно мати формалізовані процеси управління.

По-друге, підприємства які мають спільну групу, можуть бути поділені на інші групи та підгрупи за допоміжними показниками. Серед невеликих підприємств можна визначити різні підгрупи, такі як підприємства без найманої робочої сили, новаторських винаходах та підприємства, створені для податкової стабілізації. Навіть при належності всіх цих підприємств до категорії малих або середніх, їхні економічні моделі діяльності різняться.

Розпізнання спільних і відмінних характеристик різних підгруп підприємств у секторі МСП є обов'язковим етапом для оцінювання стану цього сектору та розуміння його місця в економіці. Такий аналіз є передумовою для формулювання та впровадження чіткої та цілеспрямованої державної політики, спрямованої на процвітання підприємництва та стимулювання економічного збільшення.

В технічному плані відповідно до представлених особливостей МСП не здатні повністю здійснити вплив економії на розмірах виробництва, який виникає на великомасштабних виробництвах (великі компанії).

Визначається, що малі та середні підприємства (МСП) несуть більше податкового навантаження в порівнянні із великими компаніями. Якщо ми маємо однаковий номінальний рівень податкового тягара для комбінації капіталу та робочої сили, витрати на утримання одного само зайнятого виявляються більшими, ніж відповідні витрати на найманого працівника в великих компаніях. Безперечно, у великих компаніях абсолютні витрати на утримання вищі. Проте відсотковий внесок у ці витрати, як, наприклад, відсоток від обсягів реалізації, перевищує внесок МСП. Зазначено, що складова "податкове планування та облік" відображає більше величину у великих компаніях порівняно із МСП.

Зрозуміло, що державна політика підтримки розвитку малого та середнього бізнесу суттєво впливає на вказані фактори, з огляду на її функціональний аспект.

В економіках з ринковим устроєм, більшість усіх підприємств становлять малі та середні підприємства, які проникають у практично всі галузі економіки. Вони набувають особливого значення у галузях, де великі корпорації відсутні. Загальний міжнародний досвід підтверджує, що більшість свіжих працевлаштувань виникає в сегменті малого та середнього бізнесу. У численних країнах, підтримка сектору малого бізнесу, зокрема мікропідприємств, в першу чергу націлена на виконання соціальної місії, а саме, зниження рівня безробіття у країні. (Таблиця 1.3)

Таблиця 1.3

Частка МСП в загальній кількості підприємств

	Частка МСП у:	
	Кількість	Обсяг реалізованої продукції
ЄС	99,8%	56,0%
Болгарія	99,8%	68,4%
Чехія	99,9%	56,8%
Німеччина	99,5%	48,2%
Литва	99,8%	65,1%
Польща	99,8%	55,5%
Румунія	99,6%	57,7%
Словаччина	99,9%	54,7%
Велика Британія	99,7%	44,3%

Джерело: побудовано автором за матеріалами [10]

Малий та середній бізнес вважають менш ефективними порівняно з великими підприємствами. Це пояснюється тим, що лише великі підприємства можуть скористатися ефектом масштабів у виробництві, що проявляється у високих обсягах виробництва продукції. У таких умовах вдається знизити витрати на виробництво одиниці продукції, особливо це важливо для промислових підприємств. Висока ефективність великих компаній, які займаються міжнародною торгівлею в Європейському союзі, свідчить про різницю у продуктивності між підприємствами різних розмірів. Іншими словами, великі компанії здатні здійснювати більше зовнішньоекономічної

діяльності, що підтверджує їхню здатність ефективно конкурувати на світовому ринку.

Загалом вважається, що малі та середні підприємства (МСП) володіють низкою особливих економічних рис, які, узяті разом, складають економічний потенціал сектору МСП. Це включає:

1. Швидка здатність до створення нових робочих місць, особливо для працівників, які втратили роботу в великих компаніях.
2. Гнучкість в адаптації до нових вимог ринку, що стає особливо важливою під час глибоких структурних змін.
3. Високий потенціал для інновацій, що впливає із спеціалізації виробництва.
4. Можливість формування нових галузей економіки з "радикально" інноваційним характером.
5. Здатність визначати нові ринки завдяки можливості розширення виробництва та виходу на міжнародні ринки. Ефективна реалізація державної політики сприяння розвитку малих та середніх підприємств (МСП) вимагає розгляду різних аспектів загальноекономічного плану. Зокрема:

Макроекономічна політика. Основна мета полягає у встановленні стійкого економічного фону для діяльності малих та середніх підприємств. Ключові аспекти включають низький рівень інфляції та прийнятні відсоткові ставки.

Публічні закупівлі. Публічні закупівлі відіграють значущу роль як інструмент, що дозволяє уряду надавати підтримку малим та середнім підприємствам.

Рекомендації для розвитку. Значущим є розвиток сприятливих відносин та зміцнення партнерства між урядом та малим та середнім бізнесом з метою сприяння економічному зростанню.

Ефективність державної політики в країні. Уряд вкладає великі зусилля у впровадження ефективних стратегій підтримки малих та середніх підприємств.

Політика підтримки МСП країни. Законодавчі нормативи, які регулюють інвестиції в стартапи та малі та середні підприємства в Україні.

Оподаткування. Для виконання своїх обов'язків, уряд цікавиться забезпеченням стабільних надходжень від податків. Одночасно важливо дотримуватися збалансованих ставок податків та ефективних витрат на їх адміністрування, уникати надмірного тягаря для бізнесу.

Регулювання у виробничо-комерційній сфері. Ключовим фактором для активного росту підприємництва є прозоре, просте та стабільне регулювання. Зайві обтяження в сфері регулювання можуть призвести до припинення розвитку підприємств і стати непереборним бар'єром на етапі їх створення. Схоже, що необхідність регуляторних змін у підприємницькій сфері, особливо в контексті колишніх пострадянських країн, включаючи нашу, є невідомою із завдань реформування сектору малого та середнього бізнесу. Цей підхід вимагає врахування інтересів суспільства та виконання міжнародних зобов'язань України. У контексті цього, реформування регуляторного клімату та дерегуляція в Україні повинні спрямовуватися на наближення національного регуляторного середовища до стандартів, які передбачені Угодою про асоціацію. Практично це означає зменшення високого рівня регулювання в деяких сферах, в той час як паралельно будується "європейська система" регулювання в інших сферах.

Узгоджене поєднання цих аспектів формує комплексний підхід до сприяння розвитку малих та середніх підприємств (МСП) в різних країнах, включаючи Україну. Додаткові напрямки охоплюють державну політику на ринку праці, у сфері освіти та науковій політиці, а також соціальне забезпечення. У цих сферах державна ініціатива сприяє створенню загального середовища, в якому здійснює свою діяльність сектор малих та середніх підприємств. Для досягнення ефективності у сфері МСП важливим є встановлення взаєморозуміння між владою та бізнесом щодо перспектив розвитку цього сектору. Таким чином, формування політики відносно МСП повинно відбуватися через взаємний діалог між органами влади та бізнес-

асоціаціями. Останні, як представники бізнесу, визначають позиції цього сектору і мають потенціал виконувати певні функції у сприянні розвитку МСП. Взагалі кажучи, розробка стратегії для малих та середніх підприємств (МСП) включає вирішення двох основних питань.

В першу чергу, необхідно визначити, чи має державна політика фокусуватися виключно на розвитку існуючих МСП, чи ж вона повинна спрямовуватися загалом на підтримку підприємництва. У випадку з першим питанням увага зосереджується на вже існуючих підприємствах, тоді як у другому висвітлюється створення умов для нових підприємств, зокрема для стартапів та потенційних підприємців. Детальніше особливості цих політик представлені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Особливості політики підприємництва

Політика щодо МСП	Політика щодо підприємництва
Зменшення адміністративних бар'єрів та витрат	Зменшення адміністративних бар'єрів та витрат
Сприяння доступу до капіталу/фінансування	Сприяння доступу до мікро кредитів та початкових капіталовкладень (seed funds)
Надання інформаційних послуг	Надання інформації про започаткування бізнесу
Надання послуг щодо маркетингу та сприяння експорту	Висвітлення успішних моделей підприємництва
Проведення тренінгів та надання консультацій	Підприємницька освіта
Трансфер технологій	Сприяння встановленню зв'язків

Джерело: побудовано автором за матеріалами [30]

Обидва зазначені підходи до політики мають як спільні характеристики, так і відмінності. Практика політики підтримки розвитку малих та середніх підприємств (МСП) частково представляє собою синтез цих двох стратегій.

Крім того, важливо визначити, чи акцентує державна політика усунення бар'єрів, які гальмують створення чи функціонування бізнесу, чи спрямована вона на безпосередню підтримку підприємців.

Враховуючи це, можна виділити чотири основні типи політик у контексті розвитку МСП, враховуючи рівень перешкод для їхньої діяльності та рівень надання підтримки підприємцям. (табл. 1.5.)

Чотири типи політик розвитку МСП

	Високий рівень перешкод	Низький рівень перешкод
Низький рівень прямої допомоги	Обмежена політика сприяння (Приклад: країни, що розвиваються)	Конкуренція (Приклад: США)
Високий рівень прямої допомоги	Компенсація (Приклад: ЄС)	Виховання (Приклад: національні меншини в США)

Джерело: побудовано автором за матеріалами [10]

Зміст названих політик можна описати таким чином:

- Політика обмеженої підтримки характеризується значними адміністративними перешкодами та обмеженим рівнем безпосередньої допомоги.

- Політика компенсації передбачає вирішення великих адміністративних бар'єрів за допомогою високого рівня прямої підтримки.

- Політика конкуренції, що є характерною для США, характеризується низькими адміністративними перешкодами та значним рівнем прямої допомоги.

- Політика виховання спрямована на розвиток підприємницької культури і традицій. Вона відрізняється низькими адміністративними бар'єрами та високим рівнем безпосередньої підтримки.

Інструменти політики щодо малих та середніх підприємств можна розділити на дві основні категорії:

Прямі інструменти. Це послуги, які надаються напряму бізнесам, такі як консультації, субсидії, гарантування кредитів та інші. Важливо відзначити, що надання цієї прямої підтримки передбачає наявність відповідних фінансових ресурсів.

Непрямі інструменти. Це заходи, спрямовані на поліпшення бізнес-середовища та створення позитивного іміджу підприємництва. Вони включають ініціативи, спрямовані на формування сприятливого бізнес-клімату та сприяння розвитку позитивного сприйняття підприємництва.

Ефективність цієї підтримки визначається високим рівнем інституційної спроможності уряду.

Це підкреслює, що для успішної реалізації як прямих, так і непрямих заходів підтримки, важливі належні фінансові ресурси та високий рівень інституційної спроможності урядових структур. (табл. 1.6).

Міжнародний досвід свідчить, що використання непрямих засобів для підтримки розвитку малих та середніх підприємств (МСП) є більш ефективним, оскільки це може позитивно впливати на широкий спектр підприємств.

Таблиця 1.6

Інструменти політики МСП

	Прямі	Непрямі
Можливості	Широкий вибір інструментів; Підтримка окремих видів підприємств, зокрема інноваційних.	Значний вплив на розвиток усіх МСП; Не призводять до структурних викривлень; Немає значних прямих витрат з бюджетом.
Проблеми, пов'язані з реалізацією	Висока вартість; Можливості для корупції та зловживань; Можливості структурних викривлень; Проблеми інституційної спроможності для впровадження.	Вартість впровадження, дотримання, моніторингу та коригування політики реформ

Джерело: побудовано автором за матеріалами [2]

З іншого боку, пряма підтримка спрямована на обмежені групи підприємств, але може мати значущий соціальний чи економічний вплив, включаючи позитивні побічні наслідки. У реальній практиці стратегія розвитку МСП базується на комбінації прямих та непрямих методів, і вибір конкретних інструментів визначається різноманіттям політико-економічних факторів.

1.2. Законодавча база регулювання діяльності МСП та зайнятих

Законодавча база для регулювання малих та середніх підприємств (МСП) в Україні є дуже важливою для створення сприятливого середовища для їх функціонування. Адже малі та середні підприємства відіграють ключову роль у бізнес-середовищі країни, забезпечуючи зайнятість, стимулюючи інновації та сприяючи господарському зростанню. Законодавча база має вирішувати ряд проблем та викликів, з якими стикаються МСП, таких як доступ до фінансування, адміністративні бар'єри, регулююча політика та захист прав власності. Вона також повинна сприяти розвитку підприємництва, забезпечуючи прозорість, стабільність і рівні умови конкуренції.

Законодавча база для регулювання МСП досить широка, але обов'язково має включати такі основні складові які наведено на рис. 1.1.

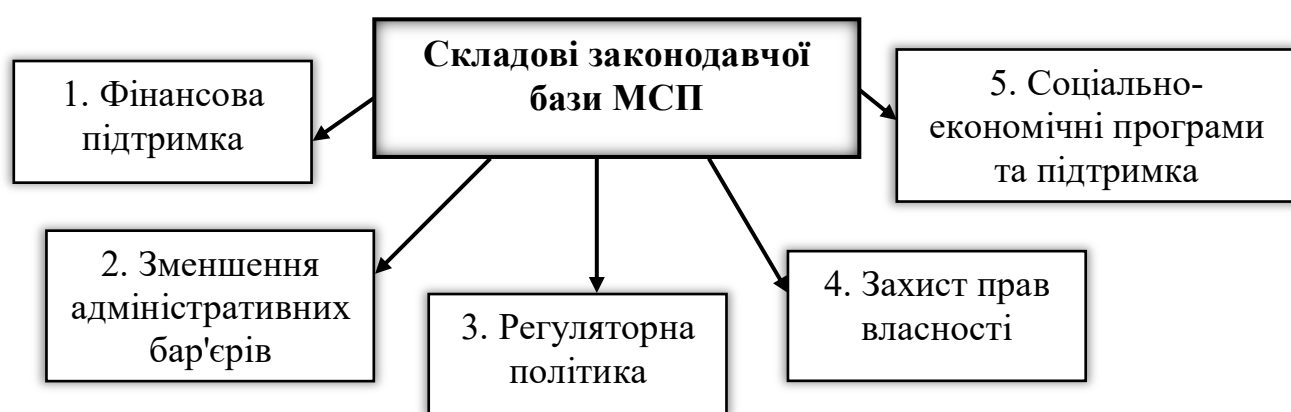

Рис. 1.1. Основні елементи законодавчої бази МСП

Джерело: складено автором

Розглянемо більш детально кожен з елементів. Так фінансова підтримка передбачає, що законодавство повинно створювати механізми для підтримки доступу МСП до кредитів, інвестицій та інших форм фінансування. Це може включати податкові пільги, гарантії держави, програми кредитування тощо. Також важливо враховувати потреби стартапів та молодих компаній, які можуть потребувати спеціального фінансування.

В свою чергу, зменшення адміністративних бар'єрів, передбачає, що законодавство повинно спрощувати процедури реєстрації бізнесу, отримання

ліцензій та дозволів, податкового обліку та звітності. Це допоможе зменшити витрати та час, необхідні для ведення бізнесу, що стимулює підприємництво та підтримує розвиток МСП в цілому.

Регулююча політика ж на законодавчому рівні повинна створювати рівні умови конкуренції для МСП та великих підприємств. Це включає в себе регулювання цін, монополій, відкритість ринків та інші аспекти, які впливають на конкурентну ситуацію на ринку.

Законодавство щодо захисту прав власності, повинно забезпечувати ефективний захист прав інтелектуальної власності та власності взагалі. Це допоможе зменшити ризики для бізнесу та стимулювати інновації.

Соціально-економічні програми та підтримка. Цей елемент передбачає, що законодавство може передбачати програми соціальної та економічної підтримки для МСП, які сприяють створенню робочих місць, розвитку регіональних економік та забезпеченню сталого розвитку.

Законодавча база повинна бути гнучкою та відповідати потребам ринку та розвитку суспільства. Важливо також враховувати міжнародні стандарти та кращі практики з регулювання МСП. Більше того, важливо створити ефективні механізми контролю та нагляду за виконанням законодавства, що стосується МСП, а також забезпечити систему судового захисту прав підприємців.

Тобто, належна законодавча база для регулювання МСП сприятиме розвитку ефективного бізнес-середовища, підтримці інновацій та зростанню економіки в цілому.

Ми повинні розуміти, що для нашої країни важливо забезпечувати сталий розвиток власної інституційної та законодавчої бази для політики у сфері малого та середнього підприємництва. Є розуміння, що повинні здійснюватися комплексні заходи по розширенню у сфері дерегуляції, та забезпечуватись однакові умови для діяльності МСП. Для цього необхідно систематично використовувати важелі антикорупційного та антимонопольного законодавства. Українська економіка стане більш

конкурентоспроможною, якщо на законодавчому рівні буде ініційовано сприяння виробництву екологічно чистої продукції малими та середніми підприємствами та широка інтернаціоналізація середнього та малого підприємництва, а також більш розширений перелік послуг розвитку саме такого бізнесу.

Тож, сталій розвиток інституційної та законодавчої бази у сфері малого та середнього підприємництва є дуже важливим завданням для нашої країни. В першу чергу, це важливо для стимулювання підприємництва, забезпечення розвитку бізнес-середовища та сприяння економічному зростанню. Однак, цей процес є надзвичайно складний і вимагає великої уваги до деталей.

Розробка та вдосконалення інституційної та законодавчої бази для МСП може включати кілька ключових напрямків, які тісно переплітаються з елементами законодавчої бази МСП, а саме: створення сприятливого бізнес-середовища; забезпечення доступу до фінансування; підтримка інновацій та технологічного розвитку; захист прав власності та підтримка підприємництва; розвиток кадрового потенціалу.

Створення сприятливого бізнес-середовища може включати спрощення процедур реєстрації бізнесу, зменшення бюрократичних перешкод, підвищення прозорості та намагання знизити вартість дотримання регулятивних вимог для підприємств.

В свою чергу забезпечення доступу до фінансування, передбачає створення сприятливого середовища для отримання кредитів та інвестицій для МСП, і це може бути важкою задачею. Це включає удосконалення кредитних механізмів, розвиток альтернативних джерел фінансування та підтримку розвитку ринків капіталу.

Підтримка інновацій та технологічного розвитку, передбачає, що інновації можуть бути мотором економічного зростання для МСП. Створення програм та інфраструктури для підтримки досліджень та розвитку, стимулювання технологічного розвитку та підтримка інноваційних підприємств може сприяти сталому розвитку МСП.

Захист прав власності та підтримка підприємництва є також важливим елементом і законодавчої бази, адже мова йде про забезпечення ефективної системи захисту інтелектуальної власності, включаючи патентні права та авторські права, є важливим для створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу, та й не тільки.

Не менш важливим є розвиток кадрового потенціалу. Підтримка навчання та розвитку для підприємців та їх працівників, включаючи програми підвищення кваліфікації та розвиток навичок, є ключовим елементом сталого розвитку МСП.

Урядовці України, міжнародні організації та інші зацікавлені сторони повинні тісно співпрацювати для реалізації цих напрямів. Спільна їх робота сприяти розвитку бізнес-середовища, в якому малий та середній бізнес буде розвиватися більш інтенсивним темпом.

Також у процесі сталого розвитку інституційної та законодавчої бази у сфері МСП, важливо враховувати конкретні потреби та можливості України. Наприклад, ми вважаємось країною з високим рівнем корупції, а значить потребуємо особливих заходів для забезпечення чесності та прозорості у бізнес-середовищі.

Для цього необхідно розвивати «прозорі» бізнес платформи які сприятимуть розвитку бізнесу в цілому, що ми зараз і спостерігаємо в нашій країні. Також в Україні немає широко розвинутої фінансової системи, в такому разі варто приділити увагу розвитку альтернативних джерел фінансування.

Для забезпечення сталого розвитку МСП, важливо також проводити моніторинг та оцінку ефективності заходів, які приймаються для підтримки МСП. Це допоможе визначити успіхи та недоліки підходів, що використовуються, та забезпечити можливість внесення виправлень для подальшого поліпшення умов для розвитку МСП.

Існують також деякі загальні принципи, які можуть сприяти сталому розвитку інституційної та законодавчої бази у сфері МСП, їх деталізацію наведемо в таблиці 1.7.

Загальні принципи сприяння сталому розвитку інституційної та законодавчої бази у сфері МСП

№ з/п	Принципи	Обґрунтування
1	Прозорість	Створення чітких та зрозумілих правил і процедур для бізнесу допомагає уникнути корупції та будувати довіру між урядом і підприємцями.
2	Участь громадськості	Залучення представників бізнес-спільноти та громадських організацій у процес прийняття рішень може сприяти створенню більш ефективних та прийнятних рішень для всіх зацікавлених сторін
3	Гнучкість	Законодавство та інституційна база повинні бути гнучкими, щоб враховувати зміни у бізнес-середовищі та економіці
4	Сталість	Важливо, щоб правила та процедури були стійкими та невразливими до політичних змін або впливу окремих інтересів

Джерело: складено автором

Сталий розвиток інституційної та законодавчої бази у сфері МСП вимагає уваги до різноманітних аспектів бізнес-середовища, у тому числі правового регулювання, фінансової системи, інновацій та підтримки підприємництва.

Спільна робота урядів, громадських організацій та приватного сектору може сприяти створенню сприятливого середовища для МСП та сприяти їх сталому розвитку.

Якщо розглядати законодавчу базу регулювання діяльності МСП та зайнятих, зокрема, то саме частина регулювання діяльності МСП представлена в нашій країні досить скудно, оскільки значна частина цієї законодавчої бази є загальною для підприємництва, та включає в себе окремі частини регулювання МСП (рис. 1.2).

Як ми зазначали раніше, малий та середній бізнес є основою, хребтом, та рушійною силою розвитку економіки України. Він сприяє формуванню середнього класу населення, а це важливий показник сталості країни. Також ця сфера забезпечує зайнятість населення, адже це, в першу чергу робочі місця які бізнес створює сам, при тому, що це не просто робочі місця де працюють аби працювати, це саме та сфера яка дає найвищий економічний ефект, і кожен

новий працівник якщо і з'являється то тільки якщо в ньому дійсно є потреба. Адже приватний бізнес жорстко контролює процеси виплат та утримання персоналу який працює наполовину своєї сили, або ж не ефективно.

Нормативно-правова база сфери МСП в Україні

1. Конституція України.
2. Господарський кодекс України.
3. Цивільний кодекс України.
4. Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншого боку.
5. Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024
6. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні».
7. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні».
8. Закон України «Про інноваційну діяльність».
9. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».
10. Закон України «Про вищу освіту».
11. Закон України «Про наукові парки».
12. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків».
13. Закон України «Про індустріальні парки».
14. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».
15. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».
16. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».
- Щорічні закони:
17. Закон України «Про Державний бюджет» та низка підзаконних правових актів, таких як: Постанова КМУ «Деякі питання організації діяльності технологічних парків».
18. Постанова КМУ «Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва».
19. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Комісію з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів».
20. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року».
21. Проект Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого та середнього підприємництва на період до 2027 року.
22. та ін.

Рис. 1.2. Нормативно-правова база сфери МСП

Джерело: складено автором за матеріалами [4, 11, 12,13,14,15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 33]

На підприємствах малого та середнього бізнесу, зайнятість працівників є дуже важливою для інфраструктури економіки. Ці підприємства зазвичай

створюють більшість робочих місць у будь-якій країні і Україна не є виключенням, та мають великий вплив на соціально-економічний розвиток. Зокрема в табл. 1.8. наведено кількість підприємств за чисельністю зайнятих в Україні за 2018-2022 роки.

Таблиця 1.8.

Аналіз кількості підприємств та зайнятих на них в Україні

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Підприємства з кількістю зайнятих працівників до 9 осіб					
Кількість діючих підприємств, одиниць	290910	312537	306942	304343	205491
Кількість зайнятих працівників, осіб	673051	734802	689522	745710	555934
Підприємства з кількістю зайнятих працівників від 10 до 49 осіб					
Кількість діючих підприємств, одиниць	49295	51004	49902	49809	42235
Кількість зайнятих працівників, осіб	974861	1016433	1021132	1040576	882758
Підприємства з кількістю зайнятих працівників від 50 до 249 осіб					
Кількість діючих підприємств, одиниць	12682	13566	13456	13231	11195
Кількість зайнятих працівників, осіб	1297797	1418342	1410286	1399108	1191013
Підприємства з кількістю зайнятих працівників від 250 і більше осіб					
Кількість діючих підприємств, одиниць	2990	3490	3522	3451	3003
Кількість зайнятих працівників, осіб	3013765	3237960	3245164	3206266	2752667

Джерело: складено автором за матеріалами [24]

З таблиці ми бачимо, що значно переважають великі підприємства, а МСП в загальному обсягу підприємств є досить незначною часткою, це говорить що мікроклімат для розвитку малого та середнього бізнесу все ж є не зовсім сприятливим в нашій країні (рис. 1.3).

В той же час розглядаючи рівень зайнятих на цих підприємствах ми бачимо, що кращий результат дають саме МСП, оскільки мають в своєму штаті кількість працевлаштованих майже на рівні з великими підприємствами (рис. 1.4). Але ми повинні пам'ятати, що малі підприємства набагато маневреніші від великих і краще пристосовуються до змін в законодавчій базі, політичній

ситуації, кризових явищ та інших викликів з якими може стикатись бізнес сьогодні.

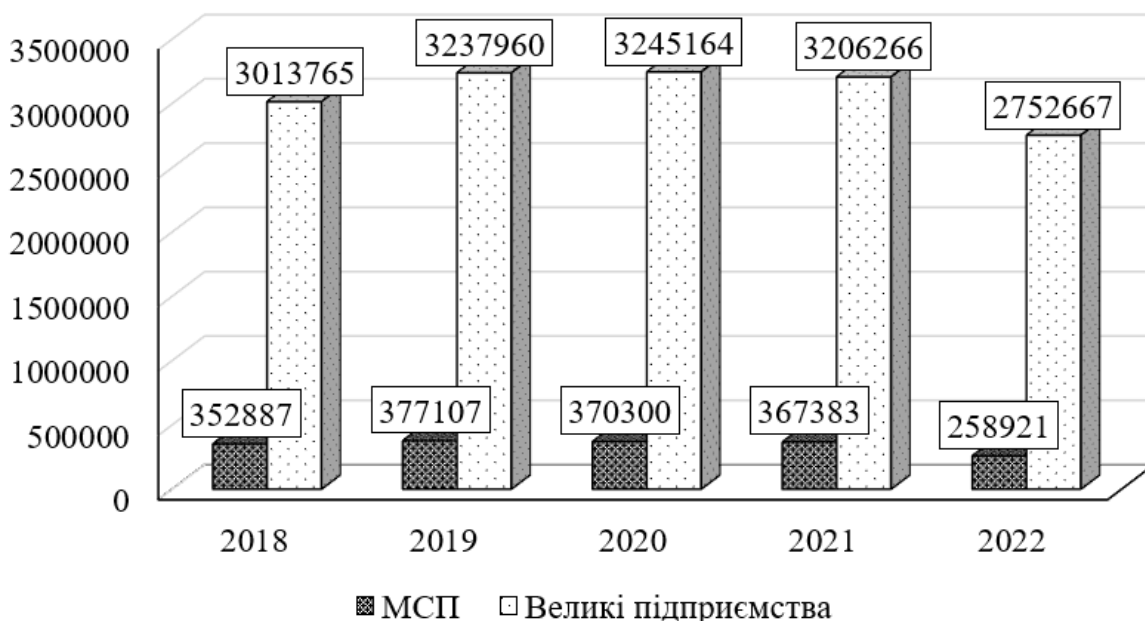

Рис. 1.3. Динаміка кількості МСП та великих підприємств в Україні
Джерело: складено автором за матеріалами табл. 1.8.

Тому постає необхідність дослідити ключові аспекти сприяння зайнятості в малому та середньому підприємництві.

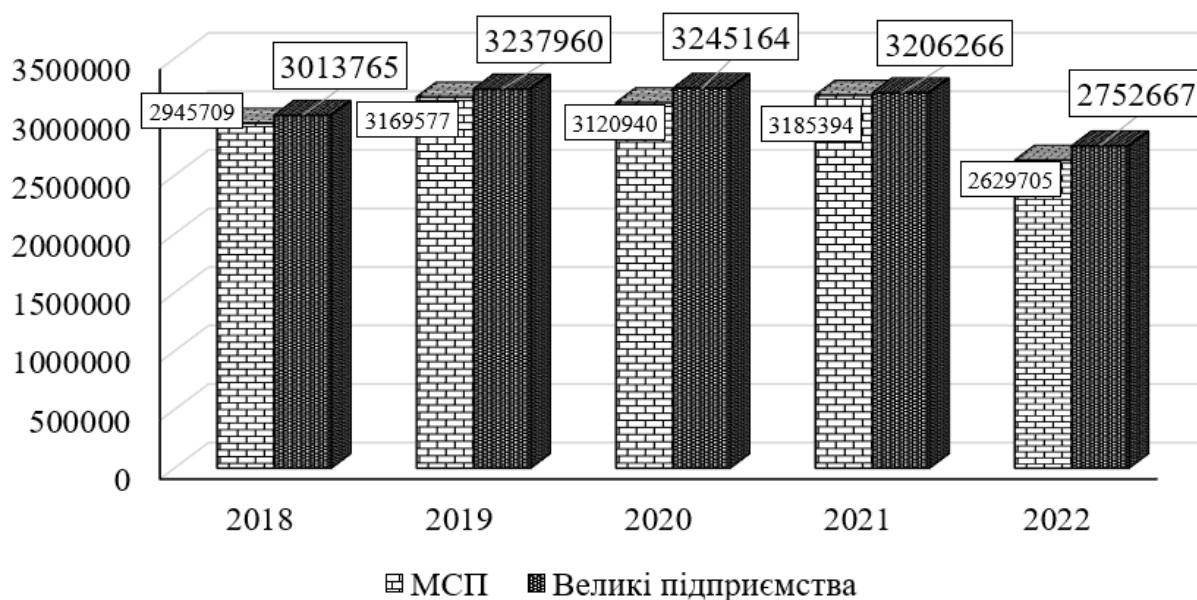

Рис. 1.4. Динаміка зайнятих в МСП та на великих підприємств в Україні
Джерело: складено автором за матеріалами табл. 1.8.

Зокрема до них відносять:

1. Створення робочих місць. МСП зазвичай є важливим джерелом нових робочих місць. Ці підприємства зазвичай можуть швидше реагувати на

зростання попиту на ринку та відкрити нові вакансії.

2. Гнучкість та інновації: МСП мають властивість бути більш гнучкими та швидше адаптуватися до змін на ринку. Це дозволяє їм створювати нові робочі місця та впроваджувати нові інноваційні рішення.

3. Регіональний розвиток. МСП можуть відігравати важливу роль у розвитку регіонів, зокрема в тих областях, де більші корпорації можуть не мати інтересу в інвестуванні. Заявивши робочі місця та створивши попит на місцеві товари та послуги, МСП можуть стати важливими факторами в розвитку різних регіонів.

4. Стабільність та конкурентоспроможність. Зайнятість в МСП може бути важливим фактором у забезпеченні стабільності національної економіки. Деякі МСП виявляються дуже конкурентоспроможними на міжнародному ринку, що забезпечує стабільні робочі місця для працівників та сприяє зміцненню економічного потенціалу країни.

5. Виклики та обмеження. Однак, МСП також стикаються з рядом викликів, таких як доступ до фінансування, збалансованість регулювань та конкуренція з більшими корпораціями. Ці обмеження можуть вплинути на їх можливість створювати робочі місця та розвиватися.

Для підтримки зайнятості в МСП, уряд та міжнародні організації часто розробляють програми та ініціативи, спрямовані на підтримку цих підприємств. Це може включати фінансову підтримку, консультації та навчання, спрощення адміністративних процедур, розвиток інфраструктури та інші заходи.

Тож як ми наголошували і раніше, однією з важливих стратегій підтримки МСП може бути зменшення адміністративних та фінансових тягарів, які стикаються ці підприємства. Це може допомогти їм ефективніше конкурувати з більшими компаніями та збільшити можливість створення нових робочих місць.

Крім того, на рівні держави необхідна підтримка розвитку людського капіталу, забезпечення доступу до освіти та професійної підготовки для

працівників МСП. Це допоможе підприємствам підвищити ефективність та конкурентоспроможність, що в свою чергу сприятиме збільшенню зайнятості.

Уряд країни спільно з міжнародними організаціями, бізнес-асоціаціями та академічними установи також можуть співпрацювати для сприяння зайнятості в МСП шляхом розвитку партнерських ініціатив, обміну найкращими практиками та створення ефективної системи підтримки цих підприємств.

Отже, зайнятість в МСП відіграє важливу роль у становленні економічної стійкості та розвитку країн. Оптимізація умов для розвитку МСП, підтримка їхньої конкурентоспроможності та створення сприятливого середовища для їхньої діяльності може сприяти збільшенню зайнятості, створенню нових робочих місць та загальному економічному розвитку.

1.3. Зарубіжний досвід розвитку МСП та можливості імплементації в Україні як стимулятора зайнятості населення

В світі зберігається чітка тенденція розуміння, що малий та середній бізнес є рушієм економічного розвитку, маневреності та ключовим елементом ринкового господарювання.

Цей сектор економіки прямо впливає на валовий внутрішній продукт та на те, якими темпами зростатиме економіка країни, її якісні та кількісні ознаки. Навіть не дивлячись на те якими темпами йдуть процеси автоматизації на підприємствах, що ніби то мало вплинути на кількість зайнятих, все ж малий та середній сектор підприємництва постійно потребує працівників.

Також показує позитивну динаміку росту економік тих країн де власне і є підтримка малого та середнього бізнесу. Тож дані звіту Національної асоціації малого бізнесу (NSBA) США, говорять про те, що 24% представників малого та середнього бізнесу потребують додаткових працівників на своїх підприємствах не зважаючи на автоматизацію частини процесів, 67% таких підприємств взагалі потребують працівників на тому ж рівні як і завжди і

процеси автоматизації на це ніяк не вплинули, і лише 10% власників підприємств малого бізнесу в зв'язку з автоматизацією очікують скорочення свого штату [34].

В Україні розвиток малого та середнього бізнесу тільки набирає обертів і бізнес готовий переймати досвід провідних країн світу, впроваджувати в себе ефективні та дієві практики щодо розвитку даного сегменту на підприємництва.

Як показує досвід політичні рішення та урядові програми не завжди були дієвими на позитивно впливали на розвиток МСП в Україні. Зокрема було відчуття що малий бізнес є злісним неплатником податків, а заробітні плати приховуються тому урядова політика була саме на це направлена: якомога більше оподаткувати МСП та вивести їх заробітну плату з тіні підвищуючи її мінімальний рівень.

Розглянемо досвід зарубіжних країн, щодо визначеності малого та середнього бізнесу та власне як він підтримується та регулюється. Критерії визначення малого та середнього бізнесу можуть варіюватися залежно від країни та контексту, але загальні критерії включають такі елементи: число співробітників, річний обіг, власний капітал, вплив на ринок, власність та управління.

Зазвичай малий бізнес визначається як підприємство з невеликою кількістю співробітників, наприклад, менше 50 осіб. Середній бізнес може мати більше співробітників, зазвичай до 250 осіб, але це теж може варіюватися залежно від різних визначень в різних країнах. Власне такі критерії в Україні, які ми детально розглянули в першому питанні роботи. Так у США до суб'єктів малого та середнього бізнесу відносять підприємства з кількістю зайнятих до 500 осіб.

В Німеччині кількість працюючих на МСП законодавчо визначається на рівні до 250 осіб та річним доходом до 50 млн. євро. В Японії такі критерії дещо складніші, оскільки має значення в якому секторі економіки діє підприємство, якщо це промисловість то працівників на такому підприємстві

може бути до 300 осіб, якщо це гуртова торгівля то до 100 осіб, а для роздрібно́ї та послуг кількість працюючих має бути близько 50 осіб, відповідно і обсяги доходів у кожному сегменті теж будуть різнитись.

Малий бізнес може мати обсяг доходів, який не перевищує певний рівень, встановлений у відповідних законах або стандартах кожної країни. Те ж саме стосується середнього бізнесу, але обсяг доходів може бути більшим, але все ще у межах, які визначають його як середній бізнес.

Іншим критерієм може бути рівень власного капіталу або активів, які належать підприємству. Малий бізнес може мати обмежений власний капітал у порівнянні з середнім бізнесом, який може мати значно більші активи та ресурси.

Критерієм також може бути вплив підприємства на ринок. Малий бізнес зазвичай має обмежений обсяг впливу на ринок та галузь, у порівнянні з середнім бізнесом, який може мати більший обсяг впливу та здатність конкурувати на рівних з іншими великими гравцями на ринку.

У багатьох випадках критерієм може бути також власність та структура управління. Малий бізнес часто має бути у приватному володінні та мати менш складну структуру управління, в той час як середній бізнес може мати більшу комплексну корпоративну структуру.

Розвинені країни світу розуміють важливість розвитку малого та середнього бізнесу, відповідно всіляко і підтримують шляхом використання різних інструментів державної підтримки, таких як надання податкових пільг чи канікул, юридичний супровід та консультування, різні програми в освітньому просторі, кредитні програми на пільговій основі або під державні гарантії. Є країни які створили в себе спеціальні відомства чи організації які сприяють у підтримці малого та середнього бізнесу.

Так у США Конгрес створив в 1953 році Адміністрацію по справах малого бізнесу (U.S. Small Business Administration – SBA). Ця адміністрація і донині захищає права суб'єктів малого та середнього бізнесу. Основні її завдання наведені на рис. 1.5.

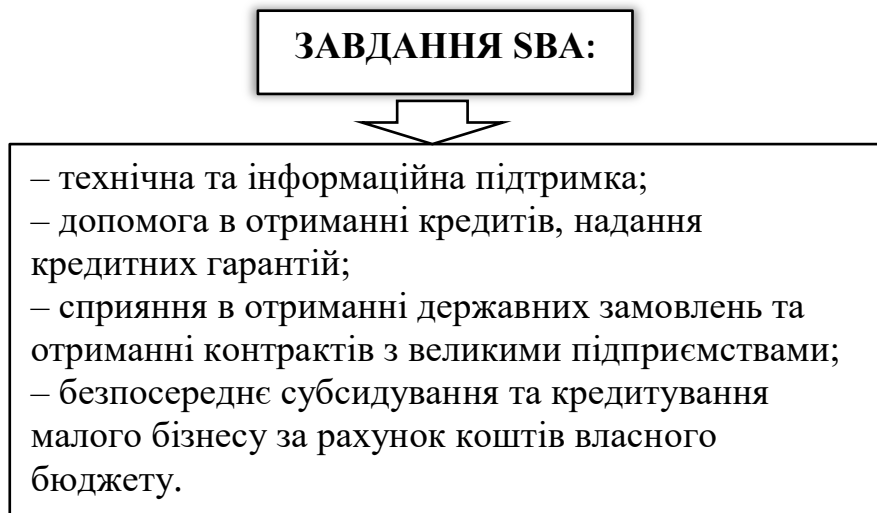

Рис. 1.5. Адміністрації по справах малого бізнесу США

Джерело: складено автором за матеріалами [10]

В такій країні як Японія регулювання діяльності малого та середнього бізнесу здійснюється на державному рівні спеціальним органом, а саме Управління малих підприємств, це Управління підпорядковується Міністерству зовнішньої торгівлі і промисловості, що входить до ого компетенції наведено на рис. 1.6.

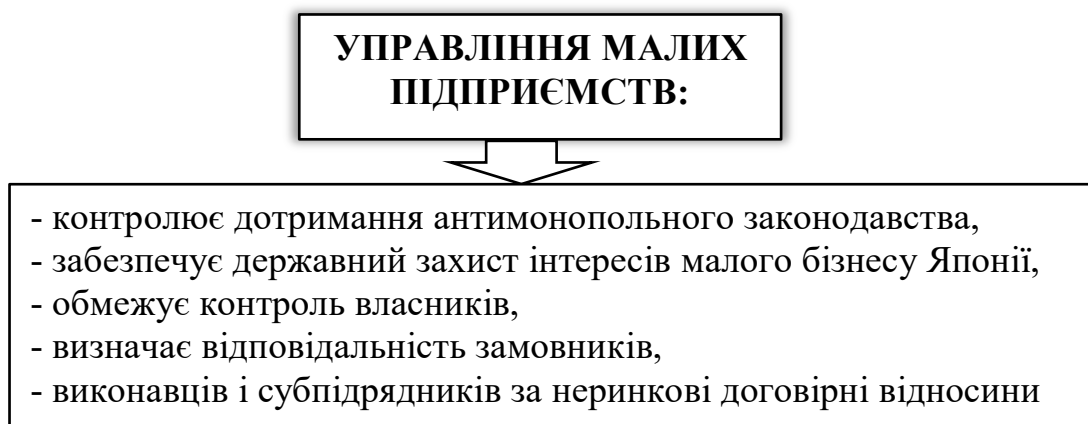

Рис. 1.6. Компетенції Управління малих підприємств Японії

Джерело: складено автором за матеріалами [10]

Надзвичайно прогресивним в розвитку малого та середнього бізнесу є Китай. В цій країні для підтримки малого та середнього бізнесу створено спеціальне агентство, такий собі Китайський центр по координації та кооперації бізнесу. Політика Китаю з розвитку малого та середнього бізнесу вибудована таким чином, щоб в першу чергу створювати необхідну інфраструктуру яка дасть технологічно більш якісно співпрацювати Китаю як в середині національного ринку так і з різними міжнародними організаціями

які всіляко підтримують розвиток малого та середнього бізнесу. Завдання центру відображені на рис. 1.7.

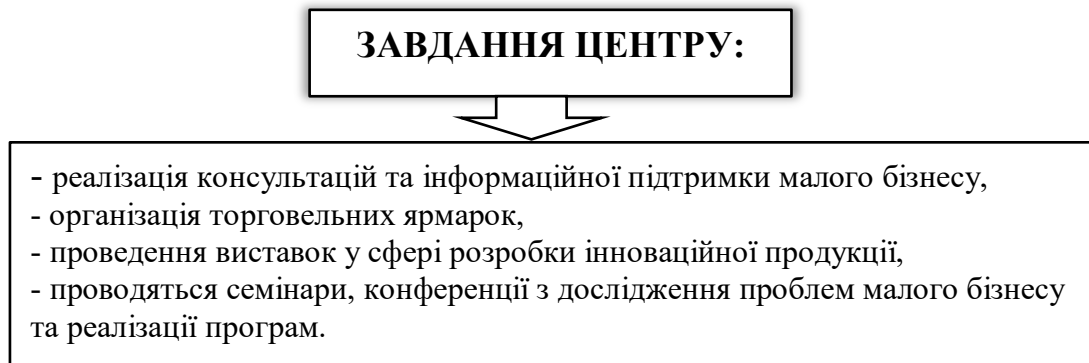

Рис. 1.7. Китайський центр по координації і кооперації бізнесу

Джерело: складено автором за матеріалами [10]

В Китаї є ще один ефективний орган який допомагає розвивати малий та середній бізнес, це свого роду державна інформаційна служба CSMEO. Ця служба в Китаї була створена в 2001 році саме коли Китай вступив до Світової організації торгівлі. Консультації дана організація по підтримці розвитку МСП надає через свій Інтернет-сайт. Оскільки територія Китаю є досить великою, дана мережа ефективно охоплює всю територію, та інформує представників бізнесу та всіх зацікавлених про стан ринку праці як в цілому так і в певній місцевості. Також через дану мережу інформують підприємців про зміни в законодавстві, про останні винаходи в науці та технологіях, і власне взагалі стан розвитку МСП в країні, які тенденції і т. ін. Всі зусилля даної організації направлені на те щоб підтримати МСП та виводити їх в першу чергу на міжнародний ринок та довгостроково там закріплюватись. Управління надає досить широкий спектр підтримки МСП, основні його напрямки наведено на рис. 1.8.

Окрім зазначених організацій в Китаї функціонує досить велика кількість Центрів по підтримці МСП. Це приблизно 1800 центрів, з яких 800 являють собою державного представництва, а 1000 – комерційними. Ці центри як правило надають послуги проведення аудиту бізнесу часто на безоплатній основі, різні тренінги та навчання персоналу, юридичні консультації, а також різного роду технологічна підтримка.

ЗАВДАННЯ CSMEO:

- компенсація частини витрат на проведення виставок (до 50%);
- Сертифікація по ISO;
- допомога в оформленні прав на інтелектуальну власність (в тому числі компенсується до 50% витрат);
- інформаційна підтримка;
- торговий майданчик для МСП;
- підвищення якості продукції;
- підтримка при виході на міжнародні ринки, в тому числі юридичні консультації;
- проведення тренінгів для співробітників МСП

Рис. 1.8. Види підтримки МСП Управлінням Китаю

Джерело: складено автором за матеріалами [10]

Тож можемо підсумувати, що головною функцією таких організацій які ми розглянули, є в першу чергу підтримка малого та середнього бізнесу, інформування його про зміни на законодавчому рівні та тенденції ринку, зокрема допомога по отриманні пільгових кредитів та іншої фінансової допомоги.

В свою чергу, країни Європейського Союзу також сильно підтримують розвиток МСП в своїх країнах. Вони впроваджують реформи, які направлені на актуалізацію проблем зайнятості в кожній країні ЄС та на питання розвитку малого та середнього бізнесу, через впровадження економічних реформ. Адже для Європи сформувались свої виклики в даному питанні, адже гостро стоять проблеми пов'язані з старінням нації, а отже демографічними проблемами та скороченням кількості осіб працездатного віку, які є потенційними працівниками та тими хто може створювати МСБ.

Отже, реалізація політики зайнятості та роль підтримки малого підприємництва в сучасному світі є надзвичайно важливими аспектами для економічного розвитку та соціальної стабільності. Зайнятість впливає на якість життя населення, а малі підприємства є джерелами нових робочих місць та інновацій. Тому влади різних країн вкладають значні зусилля в розробку та реалізацію політики зайнятості та підтримки малого бізнесу.

Політика зайнятості включає в себе різні заходи, спрямовані на забезпечення ефективної системи працевлаштування, професійної підготовки та підтримки безробітних осіб. Це може включати програми навчання, перепідготовки та професійного розвитку, фінансову підтримку для пошуку роботи, стимулювання підприємництва та розробку нових робочих місць. Важливим аспектом є також політика соціального захисту, яка забезпечує соціальне забезпечення для тих, хто не може знайти роботу.

Один з ключових елементів політики зайнятості - це сприяння розвитку підприємництва, зокрема малого та середнього бізнесу. Малі підприємства відіграють важливу роль у створенні нових робочих місць, стимулюванні інновацій та розвитку нових технологій. Вони також сприяють розвитку місцевих громад та підтримці соціально-економічного зростання.

Як ми вже розглядали вище, у багатьох країнах існують спеціальні програми та ініціативи, спрямовані на підтримку малого підприємництва. Це може включати фінансову підтримку, доступ до кредитів, консультування з питань управління та маркетингу, навчальні програми та інші ресурси, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності малих підприємств.

Одним з ключових завдань у реалізації політики зайнятості є забезпечення сприятливого економічного середовища для розвитку бізнесу. Це може включати спрощення адміністративних процедур, зниження податків для малих підприємств, створення спеціальних зон для розвитку підприємництва, підтримку інновацій через науково-технічний розвід та інші заходи. Також важливим фактором у підтримці малого підприємництва є розвиток механізмів доступу до фінансування. Часто малі підприємства мають обмежений доступ до кредитів у порівнянні з великими корпораціями. Тому важливо сприяти розвитку фінансових інструментів, таких як гранти, кредити під низький відсоток, гарантії для залучення кредитів, що допоможе забезпечити МСП необхідний капітал для розвитку.

Важливим аспектом успішної реалізації політики зайнятості та підтримки малого та середнього бізнесу є партнерство між урядом, бізнес-

спільнотою та громадськістю. Співпраця між цими суб'єктами дозволяє забезпечити ефективне використання ресурсів та розробку більш адаптивних ініціатив. Також важливою є взаємодія з академічними та науковими установами для підтримки інновацій та розвитку нових технологій.

Для ефективної реалізації політики зайнятості та підтримки малого підприємництва, важливо також забезпечити моніторинг та оцінку результатів. Це дозволить вчасно виявляти проблемні аспекти та коригувати стратегії для досягнення кращих результатів. Також через оцінку результатів стає можливою підвищення ефективності витрат та оптимізація політики для забезпечення максимального соціального та економічного ефекту.

Загальна роль уряду у реалізації політики зайнятості та підтримки МСП полягає в тому, щоб створити сприятливі умови для підприємництва та забезпечити баланс між потребами ринку праці та можливостями бізнесу. Уряд може діяти як регулятор, стимулятор та партнер для бізнесу, спрямовуючи свої зусилля на створення умов для ефективного функціонування ринку праці та підприємницької активності.

Національна політика зайнятості та підтримки малого підприємництва повинна також бути відображена в стратегічних документах країни, таких як економічні та соціальні програми розвитку, бюджетні розпорядження та інші законодавчі акти. Це забезпечить системність та послідовність у здійсненні політики та допоможе відповідно спрямовувати бюджетні ресурси на підтримку зайнятості та розвитку МСП. Усі ці аспекти вказують на важливість ефективної політики зайнятості та підтримки малого підприємництва для стабільного соціально-економічного розвитку країни. Правильно спланована та реалізована політика зайнятості та підтримки МСБ може сприяти створенню нових робочих місць, підвищенню рівня життя населення та стимулюванню інновацій та конкурентоспроможності економіки. Україна наразі тільки на шляху до реалізації розвитку МСП та переймає досвід розвинених країн світу та Європейського Союзу, адаптуючи вдалі кейси шляхом впровадження реформ.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ПОТЕНЦІАЛ МСП ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

2.1. Аналіз основних показників діяльності МСП на рівні країни та досліджуваного регіону

Показники діяльності малих та середніх підприємств на рівні регіонів є ключовими для оцінки економічної ситуації та надійності бізнес-середовища. Розвиток малих та середніх підприємств в областях України має важливе значення для регіонального економічного зростання та соціально-економічної стабільності в цілому. Це дає змогу на рівні кожного регіону покращити такі складові розвитку які наведено на рис. 2.1.

економічного зростання та соціально-економічної стабільності

Рис. 2.1. Ключові компоненти регіонів з економічного зростання та соціально-економічної стабільності

Джерело: складено автором

Малим та середнім підприємствам часто належить роль головного джерела нових робочих місць в місцевих громадах. Особливо це важливо в сільських районах та менш розвинутих областях, де МСП можуть створювати

робочі місця та зменшувати міграційний відтік молоді.

Також, МСП часто є центрами інновацій та технологічного розвитку в місцевих громадах. Шляхом створення сприятливих умов для МСП, області можуть заохочувати інноваційну діяльність та стимулювати економічний розвиток. Адже малі підприємства більш маневрені в змінах на налагоджені нових інноваційних підходах в діяльності на виробництві.

МСП часто сприяють розвитку місцевого бізнесу та формуванню місцевих постачальницьких ланцюгів, що сприяє економічному зростанню та диверсифікації місцевого господарства.

Розвиток МСП в менш розвинутих областях може допомогти зменшити регіональні нерівності у країні, стимулюючи розвиток територій, які раніше мали обмежені можливості.

Для досягнення успішного розвитку МСП в областях необхідно створити сприятливе середовище, включаючи доступ до фінансування, підтримки у вигляді консультацій та навчання, а також спрощення адміністративних процедур. Додатково, співпраця між владними органами, бізнес-спільнотою та навчальними установами може забезпечити успішний розвиток МСП в областях та сприяти стабільному економічному та соціальному розвитку регіонів.

Для проведення аналізу діяльності малого та середнього підприємництва на рівні регіонів використовують такий показник як кількість МСП.

2. Валовий регіональний продукт (ВРП) МСП. Цей показник дає уявлення про внесок МСП у валовий продукт регіону. Високий показник може свідчити про ефективність діяльності МСП та їх важливу роль у господарстві.

3. Рівень безробіття. Зменшення рівня безробіття серед населення може бути наслідком активної підприємницької діяльності МСП та створення нових робочих місць.

4. Інноваційна активність. Розробка нових технологій та інновацій є одним з ключових факторів, що визначають конкурентоспроможність. Аналіз

інноваційної активності МСП в регіоні може вказати на потенційну економічну динаміку.

Ці показники, а також багато інших, можуть бути використані для оцінки МСП на рівні регіонів. Аналіз цих даних може допомогти у виявленні сильних та слабких сторін діяльності МСП у конкретному регіоні, а також сприяти прийняттю відповідних стратегій щодо підтримки та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу.

Розглянемо більш детально показники діяльності малого та середнього підприємництва в Кіровоградській області. Для цього проведемо дослідження кількості діючих суб'єктів господарювання в Кіровоградській області з розподілом за кількістю зайнятих працівників у 2018-2021 роках. Статистика 2022 року представлена органами статистики тільки на рівні країни тому додатково зможемо дослідити 2022 рік тільки в окремих аспектах, які стосуються малого та середнього бізнесу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Кількість діючих суб'єктів господарювання в Кіровоградській області з розподілом за кількістю зайнятих працівників

Показник	2018	2019	2020	2021	Абс. відх. 2022-2018
1	2	3	4	5	6
в тому числі: Мікропідприємства (суб'єкти підприємництва з кількістю зайнятих працівників до 9 осіб, одиниць)	6742	7326	7165	6953	211
Малі підприємства (суб'єкти підприємництва з кількістю зайнятих працівників від 10 до 49 осіб, одиниць)	7720	8329	8146	7955	235
Середні підприємства (суб'єкти підприємництва з кількістю зайнятих працівників від 50 до 249 осіб, одиниць)	345	419	401	387	42
Великі підприємства (суб'єкти підприємництва з кількістю зайнятих працівників 250 осіб і більше, одиниць)	3	7	6	5	2
Всі підприємства	8068	8755	8553	8347	
МСП	8065	8748	8547	8342	

Джерело: складено за матеріалами [1]

Згідно дослідження стану та потреб малого та середнього бізнесу в Україні за оцінкою ТГ, ОВА можемо розглянути всі регіони України та зокрема Кіровоградську область станом на 2022 рік (рис. 2.2).

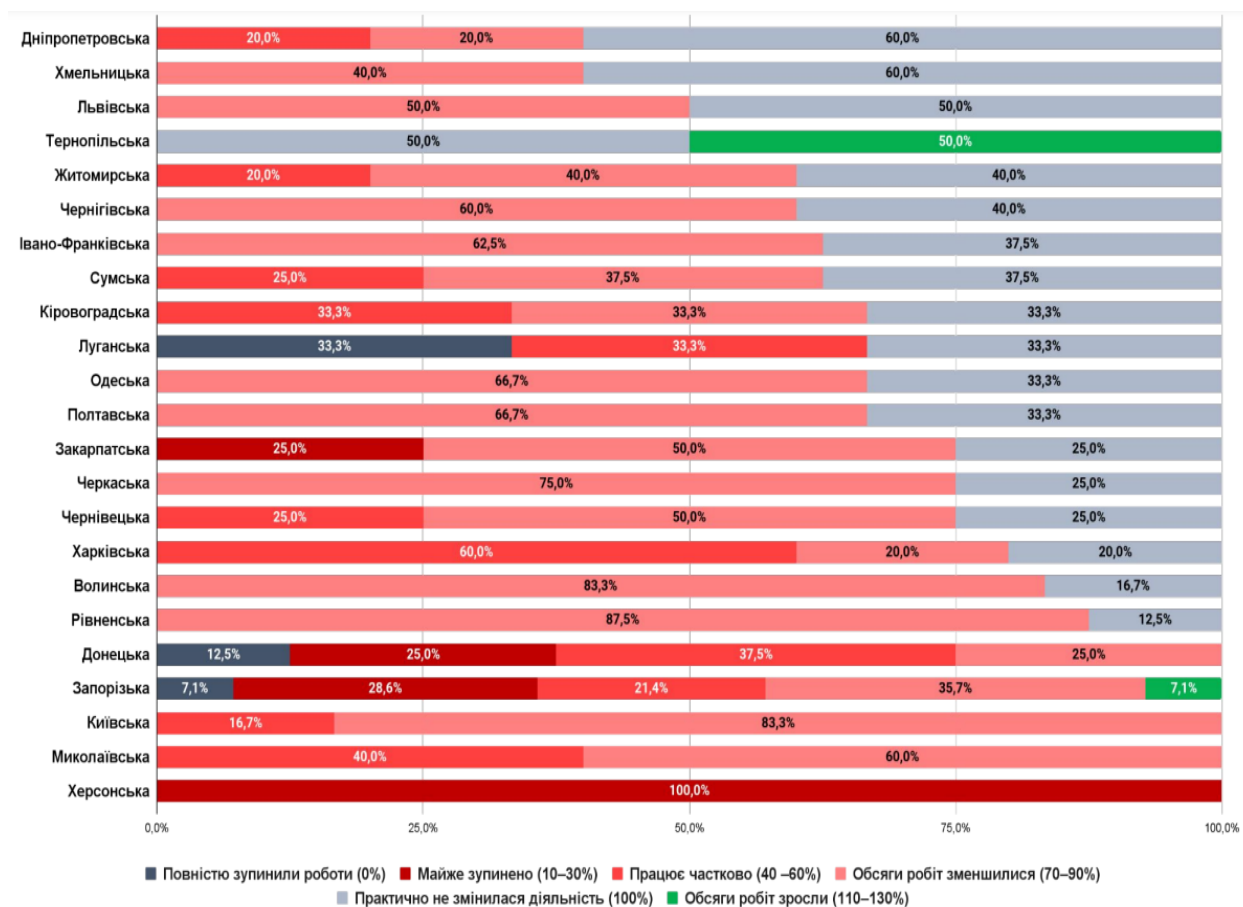

Рис. 2.2. Оцінка стану МСБ за регіонами України порівняно з періодом до 24.02.2022

Джерело: складено за матеріалами [6]

З даного дослідження ми бачимо що в Кіровоградській області підприємств які повністю або майже зупинили свою роботу немає, проте є ті які працюють частково, на 46-60% своєї потужності, та ті обсяги робіт яких змінилися і вони працюють на 70-90%. Є і ті підприємства у яких діяльність не змінилась.

Нажаль підприємств які наростили обсяги своєї діяльності в області немає, таку діяльність в 2022 році ми спостерігаємо в таких областях як Тернопільська 50%, та Запорізька 7,1%. Більш детально дослідження даних показників представлено на рис. 2.3.

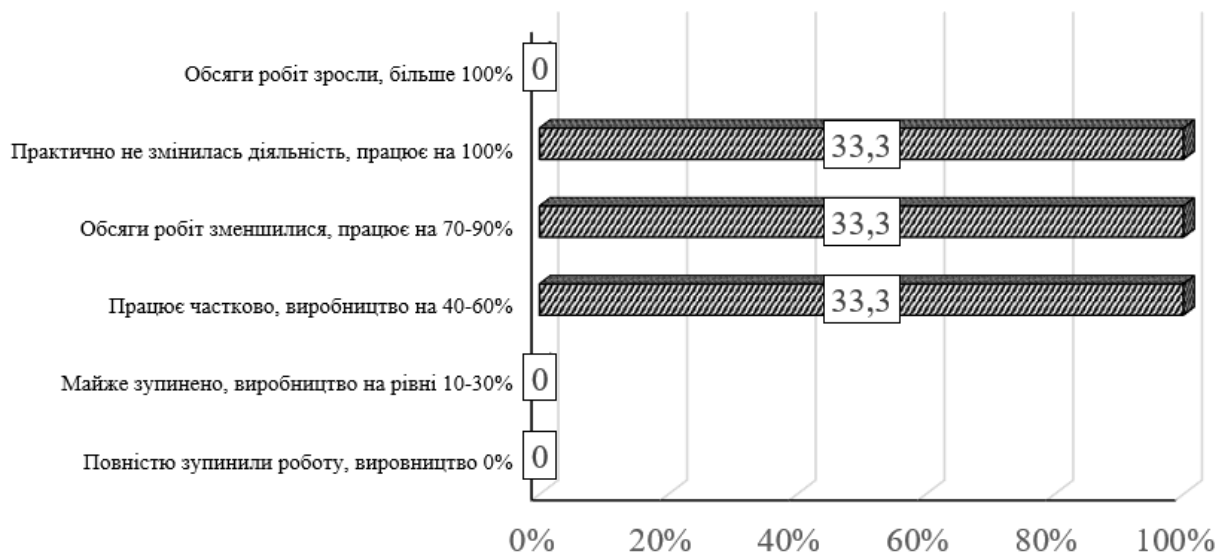

Рис. 2.3. Частка МСП Кіровоградської області в яких були зміни в діяльності в 2022 році в порівнянні з попереднім періодом

Джерело: складено за матеріалами [6]

Проведемо більш детальні дослідження стану МСП Кіровоградської області зокрема ми бачимо що малі та в тому числі мікропідприємства в цілому за період з 2018 по 2021 роки кількісно збільшилися. Загальне збільшення на 235 підприємств, з них мікропідприємств на 211 одиниць (рис. 2.4).

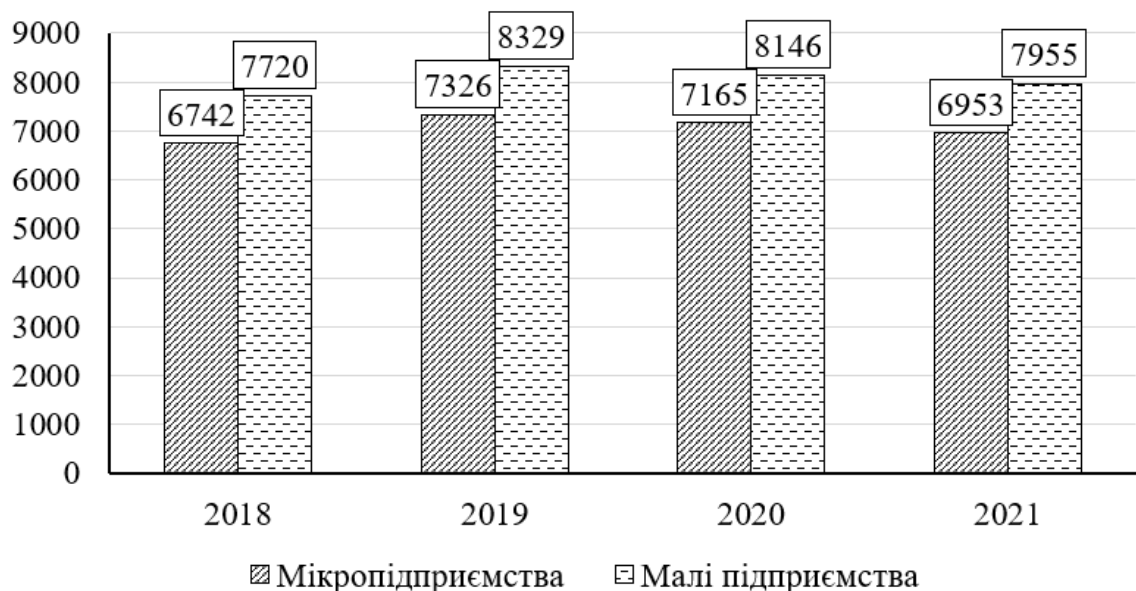

Рис. 2.4. Динаміка малих та мікропідприємств в Кіровоградській області

Джерело: складено за матеріалами [1]

Збільшення малих підприємств може мати різноманітні причини, які за

характером можуть бути економічними, соціальними чи технологічними. Серед потенційних чинників, які можуть сприяти зростанню малих підприємств ми виділили наступні:

1. Зміна споживчих потреб. Зміни в уподобаннях споживачів та попиті на нові продукти або послуги можуть сприяти створенню нових підприємств або розвитку існуючих. Наприклад, зростання попиту на екологічно чисті товари та послуги може спонукати підприємців до створення нових підприємств у цьому секторі.

2. Технологічний прогрес. Запровадження нових технологій може сприяти зростанню малих підприємств, зокрема шляхом зменшення витрат на виробництво, полегшення доступу до ринків та розширення галузей, в яких можна здійснювати бізнес. Наприклад, інтернет та електронна комерція надають підприємствам можливість здійснювати торгівлю на міжнародному рівні.

3. Підтримка уряду. Деякі урядові програми та ініціативи можуть сприяти зростанню малих підприємств шляхом надання фінансової підтримки, послуг бізнес-консалтингу та сприяння доступу до ринків. Такі заходи можуть стимулювати підприємництво та сприяти створенню нових робочих місць.

4. Глобалізація. Зростання світової торгівлі та збільшення доступу до міжнародних ринків може стимулювати зростання малих підприємств, які бажають використовувати нові можливості для розвитку свого бізнесу за кордоном.

5. Зміна умов праці. Іноді зміни в умовах праці, такі як зміна у законодавстві про працю, можуть стимулювати підприємців до створення нових підприємств або розвитку існуючих, щоб адаптуватися до нових регулювань.

6. Сприятлива бізнес-екосистема. Наявність сприятливого підприємницького середовища, такого як наявність інкубаторів підприємництва, бізнес-акцелераторів, доступ до фінансування та менторської підтримки, може сприяти зростанню малих підприємств.

Загалом, збільшення малих підприємств може бути результатом комбінації цих чинників та інших, які стимулюють підприємництво та сприяють розвитку бізнесу.

Середні підприємства регіону також за період який розглядається зросли (рис. 2.5).

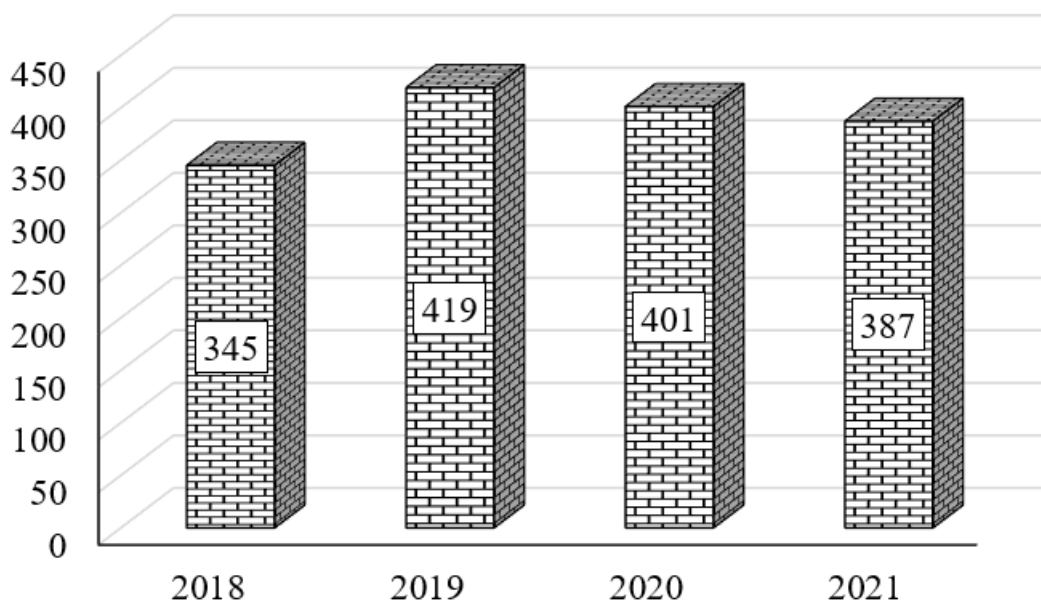

Рис. 2.5. Динаміка середніх підприємств в Кіровоградській області

Джерело: складено за матеріалами [1]

Існує безліч факторів, які можуть впливати на збільшення кількості середніх підприємств в регіоні. Ось декілька з них:

1. Економічні умови. Здорова економіка, низька безробіття та високий рівень споживання можуть створити сприятливе середовище для створення нових підприємств і розвитку існуючих.

2. Підтримка уряду. Урядова політика щодо стимулювання підприємництва, надання фінансової підтримки та сприяння розвитку бізнесу може значно впливати на збільшення кількості підприємств.

3. Доступ до фінансування. Наявність кредитів, інвестицій та інших форм фінансування може стимулювати підприємців до заснування нових підприємств.

4. Інфраструктура. Якісна та розвинена інфраструктура, така як дороги, транспорт, енергетика та інтернет-зв'язок, може створювати вигідні умови для

розвитку бізнесу.

5. Освіта та дослідження. Наявність високоякісної освіти та наукових досліджень може сприяти створенню інноваційних підприємств та стимулювати підприємництво.

6. Місцева споживча база. Наявність великої кількості споживачів в регіоні може бути стимулом для заснування нових підприємств та розширення існуючих.

7. Конкуренція. Наявність здорової конкуренції може стимулювати розвиток бізнесу та сприяти збільшенню кількості підприємств у регіоні.

8. Технологічний прогрес. Інноваційні технології та їх впровадження можуть створити нові можливості для бізнесу та сприяти зростанню кількості підприємств у регіоні.

Ці фактори взаємодіють між собою, і успіх розвитку бізнесу в регіоні залежить від їх комплексного впливу.

Тож як бачимо основу підприємницької діяльності Кіровоградської області складають саме підприємства малого та середнього бізнесу (рис. 2.6).

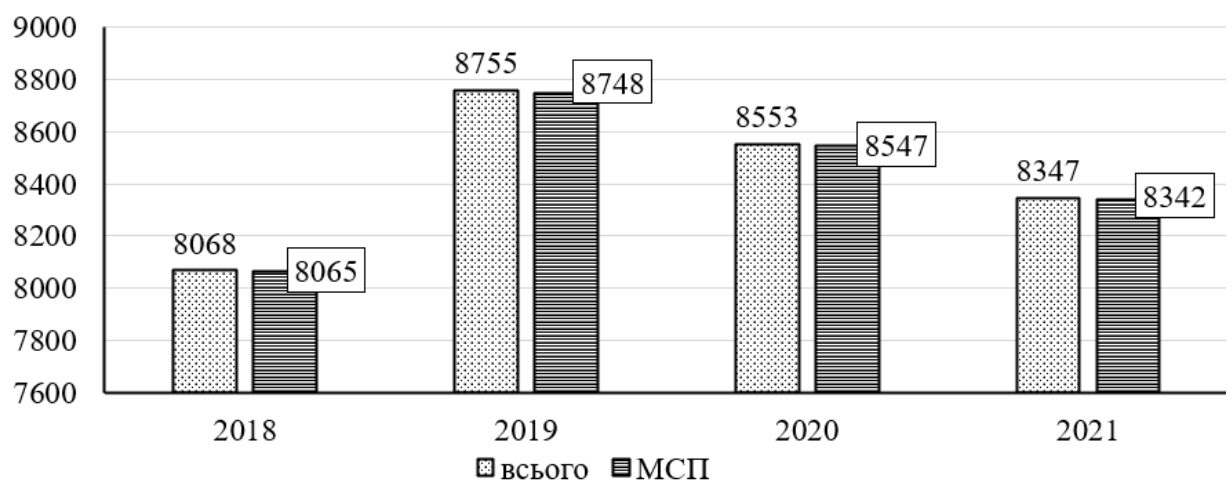

Рис. 2.6. Динаміка підприємницької діяльності в Кіровоградській області
Джерело: складено за матеріалами [1]

Переважання малого та середнього підприємництва над великим в регіоні може мати кілька переваг і недоліків. До переваг можна віднести наступне:

Малі та середні підприємства зазвичай мають більшу гнучкість та

можуть швидше реагувати на зміни на ринку. Вони також можуть бути більш активними в інноваціях і впровадженні нових технологій з огляду на їх невелику розмірність та більшу відкритість до змін.

Малі та середні підприємства часто більш інтегровані в місцеву спільноту та можуть сприяти регіональному розвитку шляхом створення робочих місць, підтримки місцевих постачальників та розвитку інфраструктури.

З великою кількістю малих та середніх підприємств може збільшитися різноманіття бізнес-ідей та продуктів на ринку, що сприяє підвищенню конкуренції.

Малі та середні підприємства можуть бути менше залежними від зовнішніх інвесторів чи корпоративних гігантів, що сприяє збереженню більшої ступені незалежності та автономії.

Однак, переважання малого та середнього бізнесу також може мати свої недоліки, а саме, обмеження та виклики:

Малі та середні підприємства часто мають обмежені фінансові та людські ресурси, що може ускладнювати їх розвиток та конкурентоспроможність.

Великі підприємства можуть мати переваги від економії масштабу, що дозволяє їм виробляти товари та послуги за більш низькими витратами.

Закриття або банкрутство одного чи кількох великих підприємств може мати серйозний вплив на регіональну економіку, в той час як багато малих підприємств може забезпечити більшу стабільність розподілу ризиків.

Таким чином, переважання малого та середнього підприємництва над великим в регіоні може мати як позитивні, так і негативні наслідки, і варто збалансувати підтримку всіх видів бізнесу для досягнення сталого економічного розвитку.

Не менш важливими є і кількість фізичних осіб підприємців, які діють в регіоні. Варто розглянути Кіровоградську область в порівнянні з іншими регіонами України (рис. 2.7).

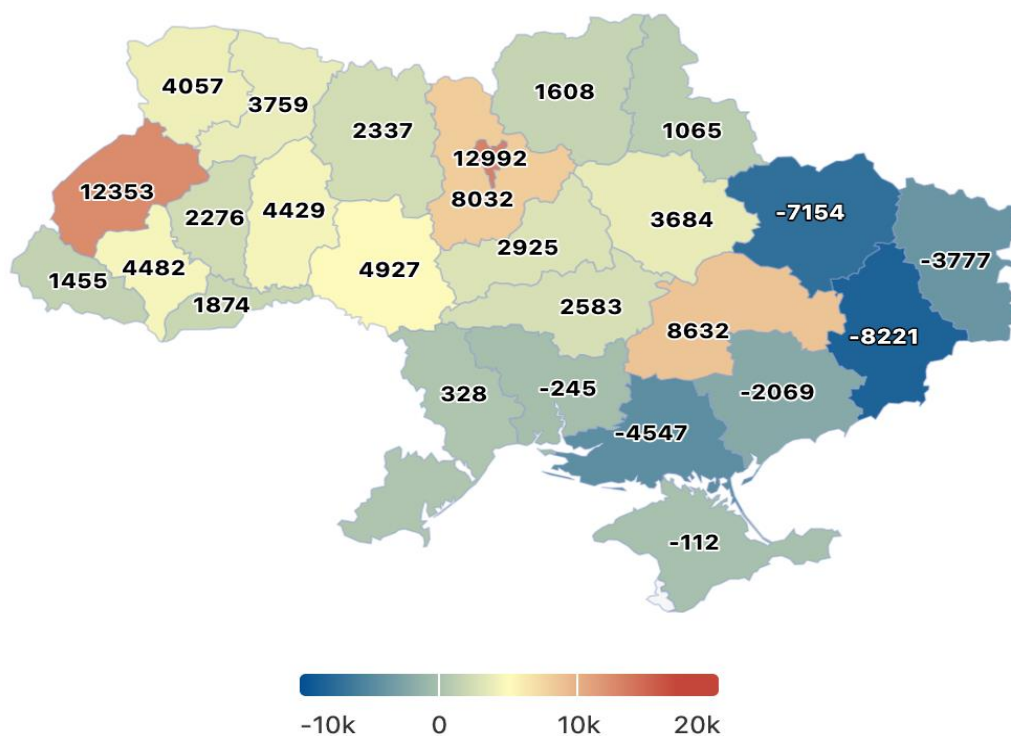

Рис. 2.7. Кількість ФОП-ів в середньому за 2022-2023 роки за регіонами

Джерело: складено за матеріалами [1]

Зокрема за період з 2021 по 2023 роки їх кількість зменшилась (рис. 2.8).

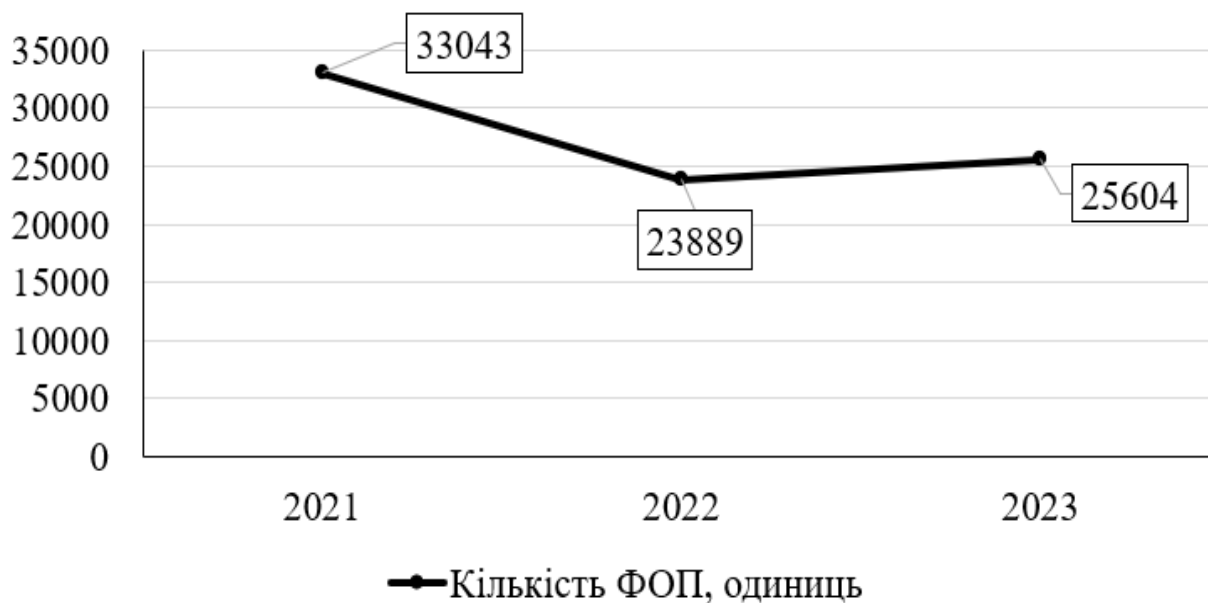

Рис. 2.8. Динаміка кількості ФОП в

Кіровоградській області за 2021-2023 роки

Джерело: складено за матеріалами [1]

Цікавою є і статистика гендерної приналежності серед керівників таких

підприємств (рис. 2.9).

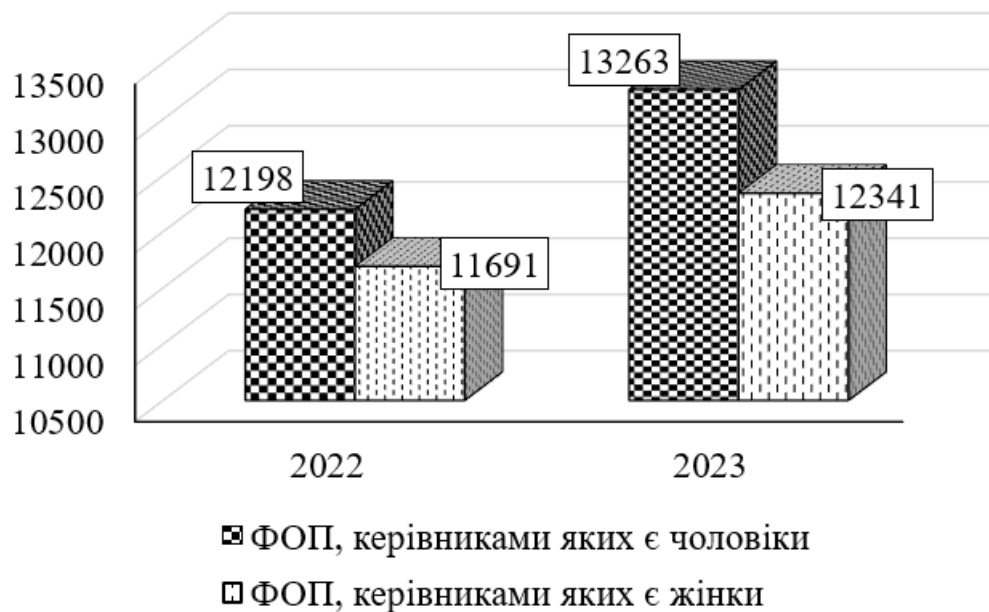

**Рис. 2.9. Кількість ФОП керівники яких є чоловіки та жінки
в Кіровоградській області за 2022-2023 роки.**

Джерело: складено за матеріалами [1]

Фізичні особи-підприємці (ФОП) часто володіють і управляють малим та середнім бізнесом. Це може включати в себе діяльність у сферах торгівлі, послуг та виробництва. Люди, які вирішили стати ФОП-ами, зазвичай знаходяться в центрі управління своїм бізнесом, від прийняття стратегічних рішень до щоденного ведення справ.

ФОП-и зазвичай мають певні переваги, такі як оперативне управління, гнучкість у виборі ділових стратегій та контроль над своєю діяльністю. Вони часто володіють більшою автономією та можуть швидко реагувати на зміни на ринку.

Проте, бути ФОП-ом також означає брати на себе особисту відповідальність за успіхи та невдачі свого бізнесу. Їхнє майно та фінанси можуть бути під загрозою в разі проблем з бізнесом, і вони можуть мати обмежені можливості щодо привласнення капіталу для зростання свого підприємства.

Через ці обмеження, ФОП-и мають можливість вибирати між різними

формами бізнесу, такими як фірма з обмеженою відповідальністю (LLC), акціонерне товариство (Corporation) або партнерство (Partnership), які можуть забезпечити їм більший захист та можливості для залучення капіталу.

Малі та середні підприємства, керовані ФОП-ами, грають важливу роль у бізнес-середовищі. Вони можуть бути ключовими джерелами зайнятості, сприяти розвитку місцевих економік та створювати інновації. Однак, їм також доводиться боротися з різноманітними викликами, такими як конкуренція, регулювання та фінансові труднощі.

2.2. Дослідження зайнятості населення регіону в МСП

Зайнятість населення в малих та середніх підприємствах грає важливу роль у розвитку економіки регіону. Малі та середні підприємства створюють значну кількість робочих місць і часто є основним джерелом зайнятості для населення. Наявність таких підприємств сприяє урізноманітненню робочих місць, стимулює підприємництво та сприяє соціальному розвитку. Окрім того, малі та середні підприємства можуть забезпечувати більш гнучку та інноваційну робочу силу, що призводить до підвищення конкурентоспроможності на ринку праці.

Проте, експансія малого та середнього бізнесу може залежати від обставин у конкретному регіоні. Фактори, які можуть впливати на зайнятість в цих секторах, включають політику підтримки малого бізнесу, доступність фінансування, наявність кваліфікованої робочої сили, технологічний розвиток, торгові можливості та споживчий попит на продукцію чи послуги, а також загальний економічний стан регіону. Тому важливо створити сприятливі умови для розвитку малого та середнього бізнесу, зокрема шляхом створення бізнес-інкубаторів, надання спрощених умов у відкритті та веденні бізнесу, а також підтримки підприємницької активності через програми навчання та консультацій.

Загалом, розвиток малого та середнього бізнесу має важливе значення

для забезпечення зайнятості населення та створення стабільної економічної бази в будь-якому регіоні.

Досліджуючи зайнятість населення в малому та середньому підприємстві Кіровоградської області необхідно проаналізувати кількість діючих таких суб'єктів господарювання та чисельності на них зайнятих. Оскільки під час військового стану частина інформації є неоприлюднена аналіз проводитиметься за 2017 та 2021 роки (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Кількість зайнятих працівників на підприємствах різної величини в Кіровоградській області, тис. осіб

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	Абс. відх. 2022-2018
1	2	3	4	5	6	7
Малі підприємства (суб'єкти підприємництва з кількістю зайнятих працівників від 10 до 49 осіб, одиниць)	38,5	37,8	39,3	38,3	40,0	1,5
в тому числі: Мікропідприємства (суб'єкти підприємництва з кількістю зайнятих працівників до 9 осіб, одиниць)	17,4	17,3	18,3	17,6	18,3	0,9
Середні підприємства (суб'єкти підприємництва з кількістю зайнятих працівників від 50 до 249 осіб, одиниць)	51,6	53,2	63,0	65,0	64,5	12,9
Великі підприємства (суб'єкти підприємництва з кількістю зайнятих працівників 250 осіб і більше, одиниць)	4,4	5,1	8,3	7,8	6,7	2,3
Всі підприємства	94,6	96,1	110,6	111,6	111,3	16,7
МСП	90,1	91,0	102,3	103,3	104,5	14,4

Джерело: складено за матеріалами [1]

Отже з таблиці ми бачимо, що більшість зайнятих громадян припадає на середні та малі підприємства області. Тобто МСП є основою формування середовища працевлаштування регіону. Розглянемо більш детально дані по кожному виду підприємств. Зокрема на малих підприємствах кількість зайнятих зросла на півтори тисячі осіб, більша частина яких працюють на мікро підприємствах де працівників може бути до 9 осіб. Тобто це більшість

одноосібних підприємств, де як правило може бути працевлаштовано ще одну чи дві особи як з числа громадян області так і внутрішньо переміщених осіб (рис. 2.10).

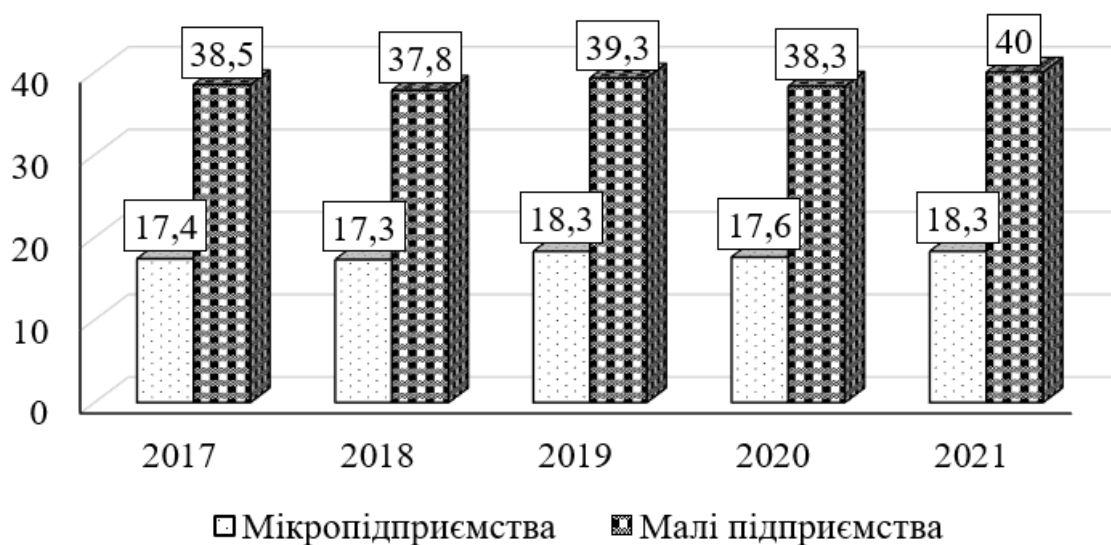

Рис. 2.10. Динаміка кількості зайнятих працівників в

Кіровоградській області на малих та мікропідприємствах, тис. осіб

Джерело: складено за матеріалами [1]

Збільшення кількості зайнятого населення на малих та мікропідприємствах Кіровоградської області може бути з різних причин адже на даний показник впливає велика кількість факторів та заходів які проводяться для стимулювання цього сектора ринку праці, як на рівні регіону так і на рівні держави. Це може бути політика підтримки малого бізнесу, навчання та розвиток підприємницьких навичок, сприяння доступу до фінансування, розвиток інфраструктури, сприяння ефективному використанню ресурсів.

Уряд може впроваджувати програми та ініціативи, які спрямовані на полегшення умов для розвитку малих підприємств, такі як податкові пільги, кредитування за пільговими умовами, заохочення до інвестування в ці сфери тощо.

Надання можливостей для навчання та консультацій підприємців щодо управління бізнесом, фінансового планування, маркетингу та інших ключових аспектів підприємницької діяльності.

Забезпечення доступу до кредитів для розвитку малих підприємств, сприяння альтернативним джерелам фінансування, таким як інвестиції чи гранти.

Покращення доступу до інфраструктури, у тому числі технологічної та транспортної, що сприятиме розвитку малих підприємств у регіоні.

Розвиток мережевих можливостей для малих підприємств, сприяння співпраці та обміну ресурсами між ними, що дозволить ефективніше використовувати наявні ресурси.

Всі ці перелічені ініціативи частково присутні в досліджуваному регіоні, можуть сприяти розвитку сектору малих та мікропідприємств у регіоні та сприяти збільшенню кількості зайнятих на цих підприємствах.

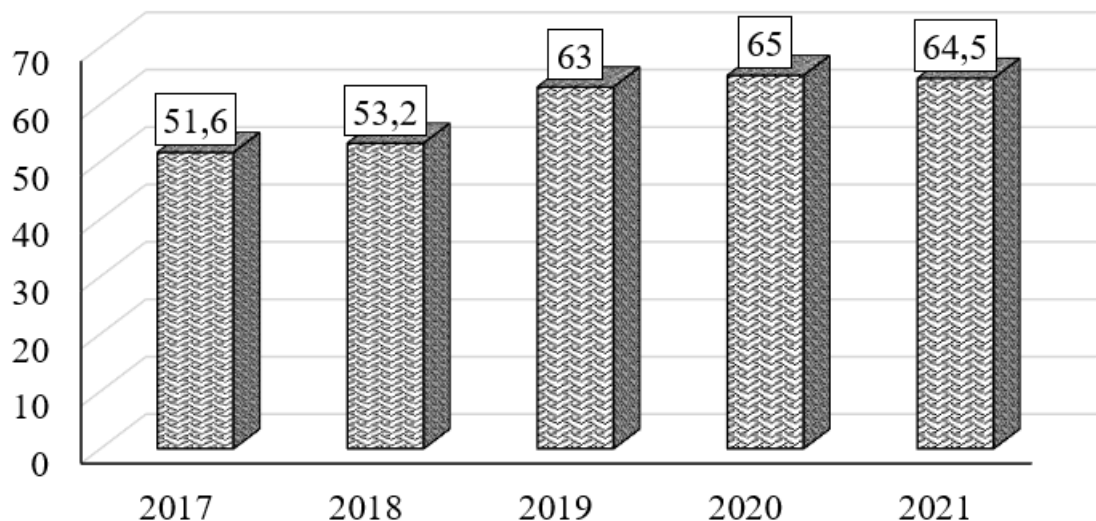

Рис. 2.11. Динаміка кількості зайнятих працівників в

Кіровоградській області на середніх підприємствах, тис. осіб

Джерело: складено за матеріалами [1]

Збільшення кількості працівників, які працюють на середніх підприємствах, може свідчити про декілька різних розвитку в економіці і бізнесі Кіровоградської області.

По-перше, це може вказувати на достатній рівень підтримки та сприятливого середовища для середніх підприємств у даному регіоні. Якщо компанії зростають та залучають більше працівників, це може свідчити про наявність ефективних бізнес-інкубаторів, готовності фінансових установ

надавати кредити середнім підприємствам, або існування підтримки з боку місцевих урядових структур.

По-друге, це може означати складніші та різноманітніші можливості для заняття в регіоні. Розвиток середніх підприємств може створювати більше вакансій для різних професій та рівнів кваліфікації, що може впливати на попит на робочу силу та зменшити безробіття у регіоні.

Також, збільшення кількості працівників на середніх підприємствах може свідчити про динаміку економічного зростання та високу конкурентоспроможність таких підприємств. Якщо у цій галузі спостерігається збільшення кількості працівників, це може свідчити про здатність середніх підприємств ефективно конкурувати на ринку та виконувати підвищені вимоги споживачів. Отже, збільшення кількості працівників на середніх підприємствах може бути позитивним сигналом для розвитку регіональної економіки та бізнес-середовища.

Розглядаючи динаміку кількості зайнятих працівників у підприємницькій діяльності області в порівнянні з загальною кількістю підприємств видно, що більше 90% зайнятих припадає саме на МСП (рис. 2.12).

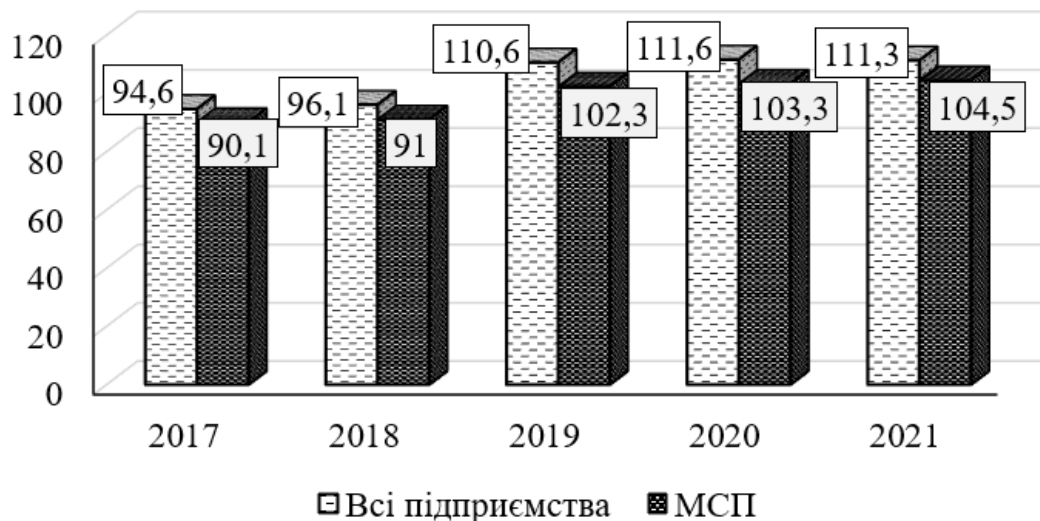

Рис. 2.12. Динаміка кількості зайнятих працівників у Кіровоградській області в підприємницькій діяльності, тис. осіб

Джерело: складено за матеріалами [1]

Тож, як бачимо, розвиток підприємницької діяльності відіграє критичну

роль у економічному зростанні та створенні нових робочих місць. Коли підприємницька діяльність розвивається, це сприяє стимулюванню інновацій, розвитку нових технологій та підвищенню конкуренції на ринку.

Розвиток підприємницької діяльності також сприяє розширенню «бізнес-мистецтва», зокрема забезпеченню доступу до високоякісних товарів та послуг для споживачів. Це може сприяти підвищенню життєвого рівня та загальному розвитку суспільства.

Крім того, розвиток підприємництва сприяє диверсифікації економіки та зменшенню залежності від окремих секторів. Це може зробити економіку більш стійкою до зовнішніх шоків та коливань на світових ринках.

Однак, для сприяння розвитку підприємництва необхідно створення сприятливого бізнес-середовища, включаючи доступність фінансування для підприємців, заохочення до інновацій та новацій, спрощення адміністративних процедур та зменшення бюрократичних бар'єрів, а також надання доступу до освіти та навчання з підприємництва.

Тому, розвиток підприємництва сприяє створенню нових можливостей, стимулює економічний розвиток та сприяє створенню більш стійкої та конкурентоздатної економіки.

2.3. Моніторинг програм та проектів фінансової підтримки МСП як чинник підвищення зайнятості населення в регіоні

Моніторинг програм розвитку грає важливу роль у визначенні ефективності та результативності цих програм. Це важливий інструмент для владних структур та організацій, які визначають пріоритети, розробляють та впроваджують програми розвитку.

Моніторинг програм розвитку дозволяє збирати, аналізувати та оцінювати дані щодо виконання цих програм. Це допомагає визначити, чи досягнуті заплановані цілі та якість виконання завдань. Такий контроль дозволяє оперативно виправляти дефіцити та оптимізувати процеси,

пристосовуючи програми до змінюваних умов.

Моніторинг також допомагає визначити ефективність витрачання ресурсів, що важливо для забезпечення ефективності та оптимальної розподілу бюджетних коштів. Він також дозволяє демонструвати результати програм перед зацікавленими сторонами та громадськістю.

Такий контроль також може сприяти виявленню успішних практик та невдач, що робить можливим виокремлення ключових чинників, які впливають на розвиток та виявлення можливостей для покращення.

Загалом, моніторинг програм розвитку є важливим інструментом для забезпечення ефективності та результативності програм, що спрямовані на розвиток економіки, соціальної сфери чи будь-яких інших галузей.

В той же час, моніторинг програм та проектів розвитку малого та середнього бізнесу може грати ключову роль у забезпеченні підвищення рівня зайнятості. Цей процес дозволяє виявляти ефективні та неефективні аспекти програм, забезпечуючи можливість коригувати стратегії та дії для досягнення кращих результатів. Визначення успішних практик та невдач допомагає забезпечити оптимальне використання ресурсів та вдосконалення підходів до підтримки малих та середніх підприємств.

Цей процес сприяє виявленню та розв'язанню проблем, з якими зіштовхуються малі та середні підприємства. Шляхом аналізу результатів моніторингу може бути виявлено основні перешкоди для розвитку бізнесу, такі як обмежений доступ до фінансових ресурсів, недостатня підтримка з боку уряду, або відсутність необхідних навичок та знань серед підприємців.

Крім того, моніторинг дає можливість визначити потреби у навчанні та розвитку навичок серед власників та працівників підприємств. Це може бути у вигляді програм навчання, консалтингової підтримки або доступу до ресурсів та експертизи.

Також, моніторинг дає змогу оцінити вплив програм та проектів на зайнятість. Це дозволяє визначити, чи відбувається збільшення кількості робочих місць та підвищення рівня доходів серед населення через розвиток

малих та середніх підприємств.

Програм розвитку МСП на рівні країни є дуже багато, але є і ті, які мають приналежність до певного регіону і в іншому регіоні реалізуватись не можуть. Розглянемо більш детально конкретні програми розвитку малого та середнього бізнесу в нашому регіоні, в Кіровоградській області.

Станом на 2022-2023 роки діють та реалізуються такі програми та проекти по підтримці та розвитку малого та середнього підприємництва:

1. Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України»;
2. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%»;
3. Державна програма «є Робота»;
4. Програма ЄС «Єдиний ринок»;
5. Програма USAID з аграрного і сільського розвитку «АГРО»;
6. DRG4Food Open Call;
7. та багато інших.

1. Першою ми розглянемо програму яка реалізується в усіх регіонах України за підтримки USAID «Конкурентоспроможна економіка України». Даною програмою передбачається відновлення українського МСП за рахунок надання розширеної грантової підтримки. Така грантова підтримка передбачає надання фінансової допомоги бізнесу у розмірі 92 млн. грн. це здійснюється також у партнерській підтримці з Міністерством економіки України. Початкове фінансування передбачалось на рівні 36 млн. грн проте країна партнер США зрозуміли, що потреби в підтримці для нашої країни значно більші і розширили її маже в тричі, оскільки збільшилася кількість постраждалих підприємств від російської агресії. Це дасть більшій кількості МСП скористатися перевагами такої підтримки. Загальна структура даної грантової програми наведена на рисунку 2.13.

Метою даної програми є підвищення конкурентоспроможності та в першу чергу підтримка малого та середнього бізнесу, а також перспективних стартапів як на міжнародній арені так і на внутрішньому ринку країни. Також такі програми допомагають розбудовувати спрощену та прозору бізнес-

атмосферу, а також надають можливість МСП вийти на міжнародний ринок та скористатися перевагами міжнародної торгівлі та масштабуванням виробництва.

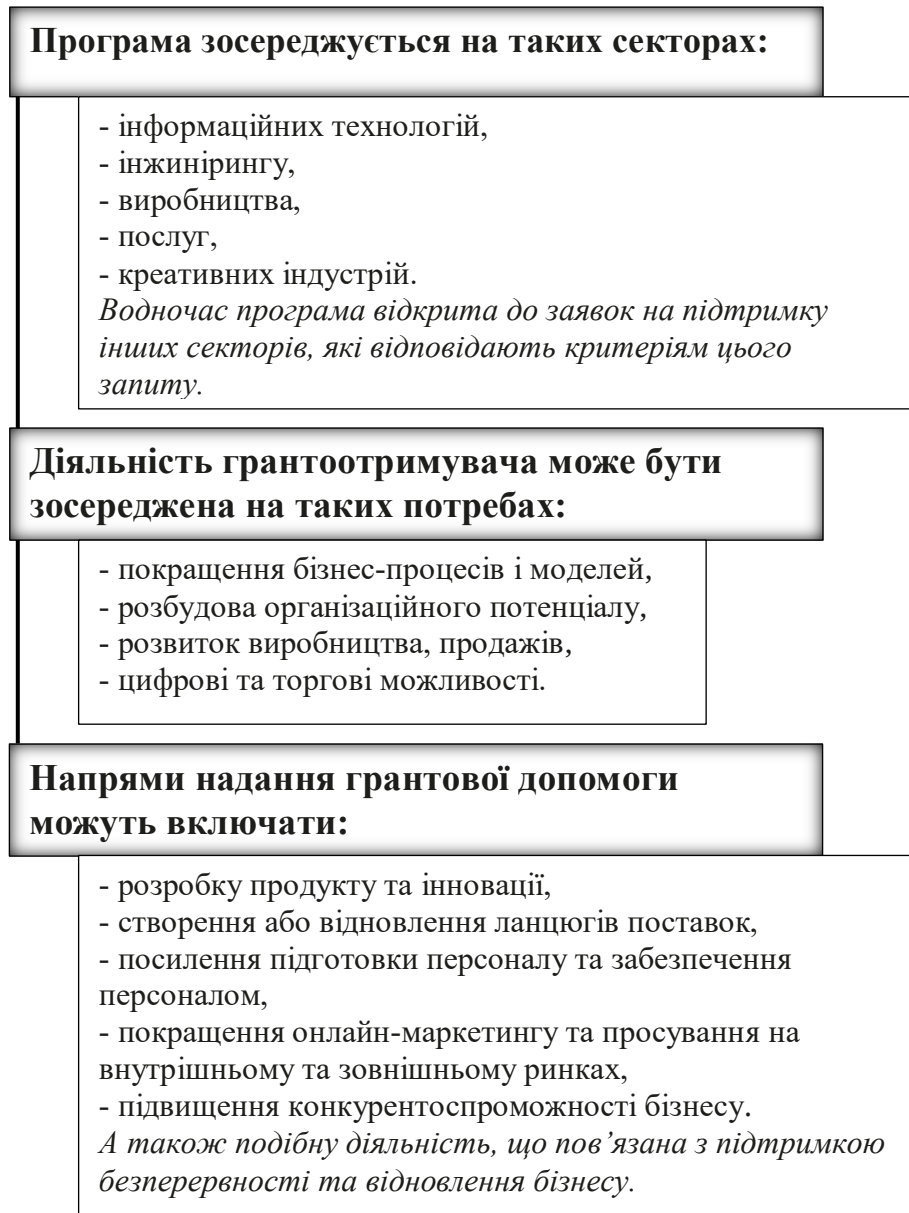

**Рис. 2.13. Структура грантової програми підтримки МСП від
USAID «Конкурентоспроможна економіка України»**

Джерело: складено за матеріалами [3]

2. Другою важливою програмою для розвитку малого та середнього бізнесу в Україні є державна програма «Доступні кредити 5-7-9%». Дана програма є доволі відомою серед МСП і нею активно користуються.

Дана програма дала поштовх до реалізації і інших програм таких як:

- «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%»;
- «Доступний факторинг».

Тож за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» передбачається реалізація Фондом розвитку підприємництва, де єдиним його учасником є Уряд України який представлений Мінфіном, який власне і координує діяльність даного фонду.

Рис. 2.14. Результати та перспективи реалізації програми підтримки МСП «Доступні кредити 5-7-9%»

Джерело: складено за матеріалами [3]

Фонд розвитку підприємництва уклав угоду з 45 банками для реалізації даної програми. Сама програма передбачає спрощене отримання кредитів для МСП особливо тих які постраждали від бойових дій. Дану програму підтримує у Україні Міжнародний валютний фонд з вимогою виключної підтримки саме малого, мікро та середнього підприємництва.

3. Наступною ми розглянемо програму підтримки МСП, це Державна програма «є Робота». Дана програма є прогресивним рішенням реалізації державної підтримки малого та середнього бізнесу з використанням порталу «Дія» і саме через даний портал можна подати заявку на участь у гранті. Що передбачається та хто може отримати державну підтримку в межах даної програми наведено на рисунку 2.15.

Умовами передбачено що згідно умов програми заявку можна подавати на відкриття власної справи, на розвиток тепличного господарства, а також садівництва, ягідництва та виноградарства.

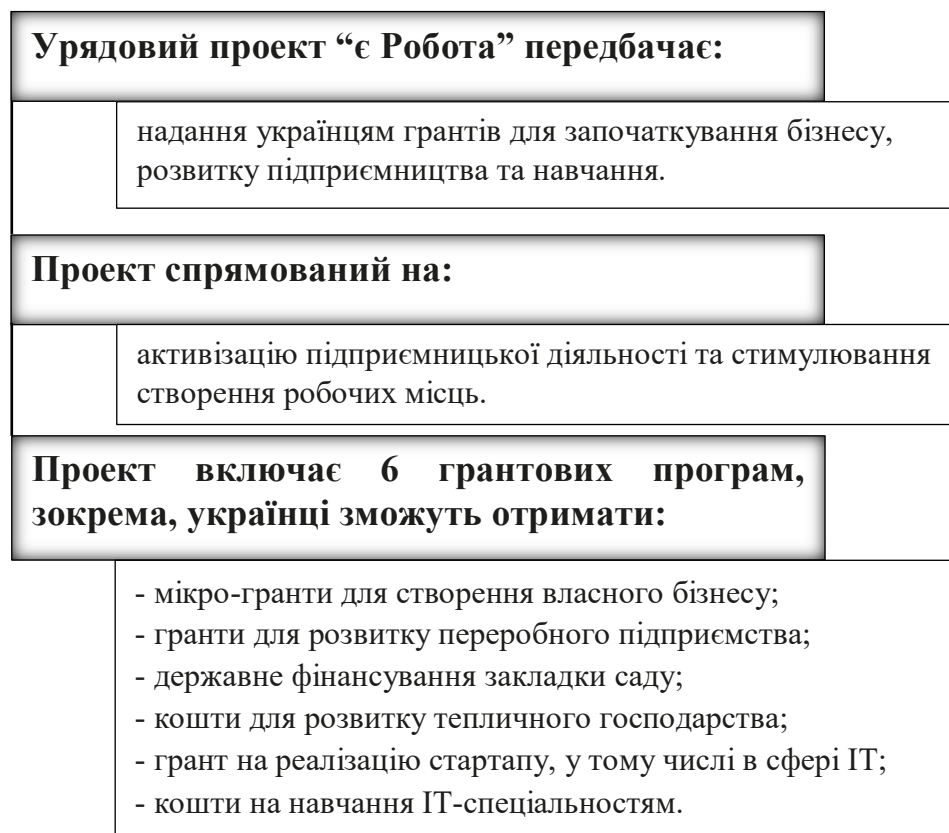

Рис. 2.15. Основні складові державної програми «є Робота»

Джерело: складено за матеріалами [3]

Актуальною є програма і для ветеранів війни та їх сімей щодо відкриття власної справи. В свою чергу програмою передбачено що грант можуть отримати як підприємці-початківці, так і ті що вже мають досвід ведення бізнесу.

4. Наступною ми розглянемо ініційовану Європейським Союзом програму «Єдиний ринок». Дана програма започаткована в Україні ще в 2021 році та розрахована в реалізації на сім років до 2027 року. В 2022 році її доповнили та розширила в зв'язку з новими викликами які з'явилися у малому та середньому бізнесі України з повномасштабним вторгненням.

Бюджет програми досить великий 4, 2 млрд. євро. На рис. 2.16 представлено основні компоненти програми та грантові пропозиції в рамках програми.

Україна братиме участь у таких компонентах Програми, як:

- зміцнення конкурентоспроможності та стійкості малих і середніх підприємств (близько 1 млрд євро);
- створення та поширення високоякісної європейської статистики (близько 546 млн євро).

Можливості Програми:

Це забезпечить можливість надання різних форм підтримки бізнесу та дозволить Україні брати участь у розширеному партнерстві, спрямованому на розробку нової європейської статистики з використанням багатьох джерел даних, передових методів аналізу даних, смарт систем і цифрових технологій.

Грантові пропозиції в межах Програми:

Дві грантові пропозиції, спрямовані на підтримку українських підприємців. Ініціативи мають спільну назву «Ready For EU» та загальний бюджет у 7,5 млн євро.

Ініціатива «Бізнес-Міст» з бюджетом в 4,5 млн євро, в рамках якої надаватиметься фінансова підтримка українським МСП (в тому числі переміщеним компаніям, зареєстрованим в Україні, які зараз працюють з ЄС), які постраждали від війни.

Метою цієї пропозиції є створення Консорціуму із організацій з підтримки бізнесу, який відбере до 1500 українських МСП, орієнтованих на зростання та сталий розвиток, які отримають пряму підтримку в розмірі до 2500 євро.

Ініціатива «Еразмус для молодих підприємців – Україна» з бюджетом 3 млн євро дозволить новим українським підприємцям отримати досвід ведення бізнесу в європейських країнах через діючу програму Еразмус для молодих підприємців. Цією можливістю зможуть скористатися до 430 нових українських підприємців.

Рис. 2.16. Складові програми ЄС «Єдиний ринок»

Джерело: складено за матеріалами [3]

Такі ініціативи передбачають надання допомоги в плані підтримки, а саме покритті витрат на дослідження ринку Європейського Союзу, для того щоб знайти собі там партнерів, а також у наданні юридичних, організаційних та фінансових консультацій ведення бізнесу. Також ініціативи передбачають

надання консультацій щодо прав інтелектуальної власності та можливостей відвідувати європейські виставки та ярмарки.

Тобто дана програма є дієвим механізмом для МСП України вийти на Європейський ринок та знайти партнерів по бізнесу. Для Європи це також додаткова можливість зміцнити зв'язки з нашою країною як майбутнім членом Європейського Союзу.

5. Наступною відомою програмою підтримки МСП в Україні є програма USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО). Дана програма реалізується в нашій країні Агентством США з міжнародного розвитку та компанією «Кімонікс Інтернешнл» та розрахована на 7 років. Мету та необхідність даної програми ми відобразили на рисунку 2.17.

Метою Програми АГРО є:

прискорення економічного розвитку сільських громад України, які потребують найбільшої підтримки, шляхом покращення управління в сільськогосподарському секторі, що сприятиме розвитку більш продуктивних, сучасних і прибуткових мікро-, малих та середніх сільськогосподарських підприємств (ММСП), які успішно інтегруватимуться в конкурентні українські та міжнародні ринки.

Програма USAID АГРО впроваджує:

масштабовані рішення по всій країні для прискорення економічного розвитку.

Загальними результатами діяльності Проекту стануть:

- зміцнення продовольчої безпеки в усьому світі та в Україні;
- збереження та відновлення доходів сільськогосподарських малих і середніх підприємств (МСП);
- розширення доступу сільськогосподарських МСП до фінансування;
- створення та розвиток справедливого та прозорого ринку землі сільськогосподарського призначення (земельна реформа), що стимулює економічне відновлення та захищає права власності;
- зменшення корупції в аграрному секторі.

Рис. 2.17. Складові Програми USAID «АГРО»

Джерело: складено за матеріалами [3]

Дана програма є стратегічно важливою не тільки для України в плані

реалізації своїх сільськогосподарських можливостей та потужності, а й на рівні світової спільноти, оскільки ми є потужним гравцем на світовому ринку постачальників сільськогосподарської продукції. Роль України в зміцненні продовольчої безпеки у світі є надзвичайно важливою через її потенціал як одного з провідних виробників сільськогосподарської продукції. Україна володіє значними земельними ресурсами, сприятливим кліматом, розвинутою аграрною інфраструктурою, а також великою кількістю досвідчених фермерів. Це створює можливості для високоякісного виробництва продовольства, яке є ключовим для забезпечення продовольчої безпеки не тільки в Україні, але й у світі.

Україна має значний потенціал для вирощування зернових культур, олійних насіння та іншої сільськогосподарської продукції. Її здатність постачати великі обсяги продовольчих товарів на світові ринки робить її ключовим гравцем у глобальній системі продовольства. Зокрема, Україна відома своїм виробництвом пшениці, яка становить важливий компонент світового продовольчого ланцюга.

Крім того, Україна є одним з найбільших виробників соняшникової олії у світі, що робить її важливим постачальником рослинних олій для світового ринку. Це дозволяє Україні мати значний вплив на глобальну доступність олійних культур.

Також важливим аспектом в ролі України в зміцненні продовольчої безпеки є її потенціал для розвитку органічного сільськогосподарського виробництва. Україна має великі простори невиробничої землі, що надає можливості для розвитку органічного сільськогосподарського виробництва, що відповідає світовим тенденціям споживання екологічно чистої продукції.

Також наша держава має значний потенціал для розвитку сільськогосподарського туризму, що може сприяти розвитку сільських територій та підвищенню доходів місцевого населення. Це може сприяти збільшенню доступності продовольства для місцевого споживача та сприяти популяризації українських сільськогосподарських товарів на світовому ринку.

Крім цього, Україна може виступати як логістичний хаб для постачання продовольства у Європу та світ. Завдяки своєму географічному положенню, ми можемо забезпечувати транзит та зберігання продовольчих товарів для потреб ринків Європи та Азії.

Загалом, роль України в зміцненні продовольчої безпеки у світі полягає в її потенціалі як виробника та постачальника великої кількості продовольчих товарів на світові ринки. Шляхи досягнення цієї мети включають розвиток сільськогосподарського сектору, підвищення якості продукції, розвиток узгоджених механізмів транспортування та зберігання продовольства, а також активний розвиток органічного та сільськогосподарського туризму.

Україна може також сприяти міжнародній співпраці у сфері продовольчої безпеки, обмінюючи своїм досвідом та кращими практиками з іншими країнами. Це може сприяти розвитку глобальних стратегій продовольчої безпеки та забезпечити стале постачання якісного та безпечного харчування для всієї планети.

Таким чином, Україна може відігравати важливу роль в забезпеченні продовольчої безпеки у світі, враховуючи її потенціал як провідного виробника сільськогосподарської продукції, географічне положення та можливості для розвитку сільськогосподарського сектору де працевлаштована значна частина населення, особливо депресивної сільської місцевості.

6. Наступним проектом якому б ми хотіли приділити увагу є «DRG4Food Open Call». Даний проект ініційований для консорціумів в середньому з 2-3 партнерами які прямо задіяні харчовому секторі та дотичних до нього сфер. Основні складові та призначення даного проекту наводяться на рис. 2.18.

Малі та середні підприємства в харчовому секторі відіграють важливу роль у глобальній економіці країни. Цей сектор пропонує безліч можливостей для підприємництва та розвитку, але водночас перед підприємцями постають численні виклики.

Одним із головних викликів для малих та середніх підприємств (МСП) у харчовому секторі є конкуренція. Ринок харчових товарів насичений, і

конкуренти в постійній боротьбі за увагу споживачів. У цьому контексті МСП повинні розробляти стратегії маркетингу та брендування, щоб виділитися на тлі інших гравців на ринку.

Основна мета «DRG4Food Open Call» полягає в:

забезпеченні розробки та тестуванні відповідальних рішень на основі даних у ключових сферах харчового сектору:
- відстеження харчових продуктів,
- цільове харчування та покращення рішень споживачів щодо харчових продуктів.

Основою проекту «DRG4Food Open Call» є:

відповідальні рішення на основі даних, які розширюють можливості людей, відстоюють права на дані та сприяють створенню стійких продовольчих систем.
Увага зосереджена на стимулюванні інновацій на основі даних у харчовій промисловості, залишаючись при цьому узгодженими з цілями та принципами цифрової відповідальності.

Передбачений для:

багатопрфільних консорціумів, що складаються з 2-3 організацій, включаючи стартапи, малі та середні підприємства, дослідницькі організації, університети, тих хто впроваджує технології та користувачів у харчовому секторі, з акцентом на неурядові організації та асоціації споживачів.
Консорціуми повинні продемонструвати здатність розробляти рішення на основі даних, узгоджені з Цілями цифрової відповідальності, і активно взаємодіяти з кінцевими користувачами для формування технічних вимог і вдосконалення пілотної діяльності. Передбачено конкретні умови консорціуму.

Рис. 2.18. Основні складові проекту «DRG4Food Open Call»

Джерело: складено за матеріалами [3]

Ще одним важливим аспектом є високі стандарти якості та безпеки продукції. Споживачі дедалі більше звертають увагу на походження та якість продуктів, тому МСП повинні вкладати ресурси в підтримку цих стандартів, а також впроваджувати інноваційні методи виробництва.

Для МСП у харчовому секторі також важливо дбати про сталість виробництва та оптимізацію ефективності бізнесу. Це означає використання раціональних методів управління запасами, зменшення втрат під час

виробництва та оптимізацію процесів доставки та розподілу продукції. Ефективне використання технологій є ще однією ключовою складовою успіху МСП у харчовому секторі. Впровадження сучасних систем управління виробництвом, аналітики і автоматизації може допомогти знизити витрати і підвищити продуктивність.

Необхідно також враховувати тенденції ринку. Попит на органічні, здорові та екологічно чисті продукти постійно зростає, тому МСП повинні бути готові відповісти на цей попит, модернізуючи свої продукти та виробничі процеси. Крім того, потрібно брати до уваги міжнародні аспекти бізнесу в харчовому секторі. Глобальна торгівля продуктами харчування стає все більш важливою для МСП, і вони повинні мати розуміння міжнародних правил, норм і стандартів, а також вміти адаптувати свою продукцію до вимог різних ринків.

Одним із ключових аспектів успіху МСП у харчовому секторі є також партнерство з іншими підприємствами та постачальниками. Це може допомогти зменшити витрати на закупівлю сировини та матеріалів, а також розширити асортимент продукції. Крім цього, важливо враховувати й кадровий аспект. Якісний та мотивований персонал є важливим ресурсом для МСП, тому потрібно інвестувати в навчання та розвиток працівників, а також створювати комфортні умови праці.

У цьому контексті також важливо мати відкритий діалог з державними органами та організаціями, що підтримують підприємництво. Це може допомогти МСП отримати доступ до фінансової підтримки, порад та інших ресурсів, необхідних для розвитку бізнесу.

Взагалі, для успішної діяльності МСП в харчовому секторі потрібно поєднувати творчий підхід до розвитку продукції з об'єктивним аналізом ринкових тенденцій і конкурентної ситуації. Також важливо мати гнучкість і готовність до змін, адже глобальний харчовий сектор постійно еволюціонує, і успішні підприємства повинні бути готові до адаптації до нових реалій.

Виробництво харчових товарів часто пов'язане зі складними процесами регулювання, такими як стандарти якості та безпеки харчових продуктів, що

ставить підприємства в цьому секторі перед великими викликами. Тому важливо мати знання та ресурси, які допоможуть відповідати цим вимогам, а також забезпечити всілякі необхідні сертифікації для своєї продукції. Не менш важливим є ефективне управління фінансами є ключовим аспектом для малих та середніх підприємств у харчовому секторі. Контроль над витратами, оптимізація процесів закупівлі та виробництва, а також раціональне використання ресурсів є важливими для забезпечення стабільності та розвитку бізнесу.

Отже, малі та середні підприємства у харчовому секторі повинні бути готові до великої конкуренції, високих вимог до якості та безпеки продукції, швидкого реагування на зміни споживчих звичок та ринкових тенденцій, а також ефективного управління ресурсами. Однак з правильними стратегіями та підходами ці виклики можуть стати можливістю для росту та розвитку бізнесу в цьому цікавому секторі, а програмна та грантова підтримка тільки сприятимуть цьому.

7. В цілому в Україні та досліджуваному регіоні діє досить велика кількість різних програм та проектів як міжнародних так і ініційовані на рівні держави на держав партнерів. В таблиці 2.3 ми надаємо ще декілька програм які можуть цікавити малий та середній бізнес та стати поштовхом до створення нових робочих місць в Кіровоградській області.

Таблиця 2.3

Аналіз інших програм та проектів підтримки та розвитку МСП та підвищення зайнятості Кіровоградської області, які діяли та діють в 2022-2023 роках

Програма/проект	Характеристика
1	2
1. Проект підтримки бізнесу від видання «Мінфін» та Укрсиббанку	
Умова: для розвитку власної справи, релокації чи інших цілей. Загальний фонд 1 000 000 грн: 4 гранти по 250 000 грн.	Підприємці можуть отримати фінансову підтримку для розвитку власної справи, релокації чи інших цілей, пов'язаних з безпосередньою діяльністю бізнесу.

1	2
2. Грантова програма 2023 Ideas Powered for Business від SME Fund	
Умова: фінансування захисту інтелектуальної власності для українських малих і середніх підприємств. Сума: €1000-1500.	Фонд малого та середнього бізнесу Ideas Powered for Business – це грантова програма, розроблена для того, щоб допомогти малим та середнім підприємствам (МСП) ЄС захистити свої права інтелектуальної власності (ІВ). Фонд МСП – це ініціатива Європейської Комісії, яка реалізується Офісом інтелектуальної власності Європейського Союзу (EUIPO) і триватиме з 23 січня 2023 року до 8 грудня 2023 року.
3. Конкурсна програма Благодійного фонду «Це крафт»	
Умова: на виготовлення прототипу Сума: 1500 грн.	Фонд «ЦЕ КРАФТ» впроваджує «Постійний конкурс творців» для підтримки мікро підприємств - крафтовиків і ремісників. За умовами конкурсу всі охочі можуть подати ідеї на виготовлення творчого продукту (прототипу). «Це Крафт» щокварталу проводить конкурсний відбір, визначає найкращу ідею виробу та фінансує виготовлення продукту на грантових умовах (безповоротно). Авторські права на прототип залишаються за автором, який в майбутньому може стати продавцем на платформі «Це Крафт».
4. Грантовий конкурс проекту USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України»	
Умова: для українських розробників, які запропонують найефективніші рішення з кіберзахисту Сума: \$500 000 (загальний бюджет).	Стартапи, розробники та компанії можуть запитати креативні рішення у сфері кіберзахисту й отримати фінансування для їх впровадження. Гранти отримають розробники, які запропонують найбільш ефективні інновації у кібер сфері. Ці рішення не лише дадуть змогу захистити державні інформаційні ресурси, а й зроблять вагомий внесок у посилення світової кібербезпеки.
5. Програма грантів Благодійного фонду «Дихай»	
Умова: для представників малого і середнього бізнесу – орендарів державного майна Сума: покриття частини орендної плати.	На період дії воєнного стану Благодійний фонд «Дихай» надаватиме гранти для сплати частини орендної плати державного майна для орендарів державного майна. Передбачені критерії оцінки заявки.
6. Данський інвестиційний фонд Ларса Сейєра Крістенсена «Seier Capital A/S»	
Умова: на реалізацію блокчейн-стартапів Сума: €5000 – 50 000.	
7. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) EU4Business	
Умова: консалтингові проекти для МСБ Сума: до 85% від вартості.	Умова: стажування в компанії у досвідченого європейського підприємця в Європі Сума: до 75% витрат стажування, онлайн – безкоштовно.

Джерело: складено за матеріалами [3]

Отже, моніторинг програм та проектів розвитку малого та середнього бізнесу є важливим чинником для забезпечення зростання зайнятості. Він дозволяє ідентифікувати та вирішувати проблеми, підтримувати розвиток бізнесу та забезпечувати досягнення позитивних результатів для господарства та суспільства в цілому.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ЧИННИКА ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ

3.1. Пропозиції щодо покращення розвитку МСП та показників зайнятості регіону та їх прогноз до 2027 року

Покращення розвитку малого та середнього бізнесу є ключовим завданням для кожного регіону, оскільки цей сектор грає важливу роль у забезпеченні економічного зростання та створенні робочих місць. На рис. 3.1 ми пропонуємо такі глобальні напрямки щодо покращення розвитку МСП в Кіровоградській області.

**Рис. 3.1. Глобальні пропозиції щодо покращення розвитку
МСП в кіровоградській області**

Джерело: складено автором

Розглянемо більш детально кожну пропозицію.

Уряди можуть створити програми та ініціативи, спрямовані на спрощення доступу до кредитів для малих та середніх підприємств. Це може включати гарантії держави для банківських кредитів, фінансову підтримку для стартапів та молодих підприємств, а також заохочення розвитку

альтернативних джерел фінансування, таких як венчурний капітал чи краудфандинг. Тобто ті програми які вже існують і пропонуються як підтримка МСП їх потрібно популяризувати, про них більш детально розповідати, оскільки бізнес особливо МСП буде чутливий в фінансових питаннях, і часто просто відмовляється від вигідних програм та грантів із за незнання або нерозуміння як це працює.

Уряди можуть спростити процедури реєстрації бізнесу, отримання ліцензій та дозволів, податкового обліку тощо. Це допоможе зменшити витрати та час, необхідний для започаткування бізнесу, а також зробить середовище підприємництва більш привабливим для нових і існуючих підприємств. На даний момент реалізується програма держава в смартфоні. За допомогою додатку Дія можна швидко відкривати підприємництво та закривати його минаючи довгі бюрократичні процедури. Але ще велика кількість документації є такою яку необхідно проходити з «оббиванням порогів» різних державних установ. То ж ще є над чим працювати та що спрощувати, але ми на шляху до покращення.

Місцева влада повинна сприяти у виділені коштів на розвиток технологій та інновацій, що допоможе малим та середнім підприємствам вдосконалити свої продукти та послуги, знизити витрати виробництва та підвищити конкурентоспроможність на ринку. інколи ініціатором участі в якомусь проєкті чи програмі може виступати місцева адміністрація, і це може дати швидший і кращий результат аніж МСБ буде ініціювати це сам.

Місцева влада повинна сприяти розвитку програм навчання та підвищенню кваліфікації фахівців у сфері бізнесу, маркетингу, фінансів та управління. Це допоможе забезпечити підприємствам доступ до кваліфікованої робочої сили, яка буде сприяти їхньому зростанню та розвитку. Необхідно проводити навчальні семінари, круглі столи із задіянням навчальних закладів міста та зацікавлених у розвитку підприємництва організацій як наприклад Торгово-промислової палати та інших.

Також необхідно надавати підтримку в розширенні міжнародної торгівлі

для малих та середніх підприємств, зокрема шляхом відкриття нових ринків, укладання торговельних угод та надання консультацій з міжнародного бізнесу. Необхідно ініціювати різні спільні заходи з міжнародними організаціями щодо проведення ярмарок на міжнародних виставках досягнень науки та техніки. Яскравим прикладом була до початку війни у нас в регіоні вставка АГРО-ЕКСПО, яка вважається однією з найбільших в Україні і не останньою в Центральній Європі. Саме на ній МСП можуть запропонувати та продемонструвати свою продукцію, провести опитування та маркетингові дослідження. Необхідно розширювати перелік таких виставкових подій в нашому регіоні, та частоту проведення.

Також є необхідність у створенні спеціальних програм та фондів для підтримки стартапів та інноваційних підприємств, зокрема шляхом надання грантів, пільгових кредитів та консультацій з розвитку бізнесу. На базі вищих навчальних закладів необхідно створювати бізнес інкубатори та дієві платформи демонстрації стартапів із залученням іноземних та вітчизняних інвесторів для партнерської реалізації різних розробок та ініціатив.

Місцева влада також повинна створювати певні програми для просування підприємництва та підтримки маркетингових заходів, що допоможе малим та середнім підприємствам просувати свої продукти та послуги на місцевому ринку та виходити на більші платформи для масштабування виробництва тим самим розшифруватись та створювати додаткові місця.

Влада повинна забезпечити стабільність правового середовища для бізнесу та знизити корупцію, що допоможе підприємствам відчувати захист своїх прав та інтересів. Загалом питання корупції в МСП є болючим. На жаль, корупція має серйозний негативний вплив на малий та середній бізнес. Ось декілька основних аспектів, які підкреслюють цей вплив:

1. Збільшення витрат. Малий та середній бізнес змушені стикатися з вимогою до сплати хабарів та відшкодування інших видів корупційних вимог. Це призводить до збільшення загальних витрат на підприємство, що

ускладнює його здатність конкурувати на ринку.

2. Обмеження виростання та розвитку. Корупція може стати перешкодою для малого та середнього бізнесу у здійсненні розширення своєї діяльності. Безпосереднім наслідком цього може бути обмеження можливостей збільшення доходів та створення нових робочих місць.

3. Втрати довіри та репутації. Умови, створені корупцією, можуть призвести до втрати довіри клієнтів та партнерів. Це в свою чергу може вплинути на репутацію бізнесу та його можливість укласти нові угоди та співпрацювати з іншими суб'єктами господарювання.

4. Обмеження доступу до ринків та ресурсів. Корупція може призвести до штучних бар'єрів у вигляді дискримінації в доступі до ринків та ресурсів. Це ускладнює бізнес-процеси та робить їх менш прозорими та конкурентоспроможними.

5. Порушення законодавства та нормативів. У багатьох випадках корупція супроводжується порушенням законодавства та нормативів, зокрема у сферах оподаткування, ліцензування та регулювання. Це створює додаткові ризики для бізнесу та може призвести до серйозних правових проблем.

6. Стимулювання нелегальної конкуренції. Корупція може створювати умови для нелегальної конкуренції, коли підприємства, які намагаються діяти чесно, знаходяться в не вигідному положенні порівняно з тими, які використовують корупційні зв'язки та методи.

Усі ці фактори разом створюють серйозні перешкоди для розвитку малого та середнього бізнесу, руйнують його конкурентоспроможність та можуть призвести до втрати його стабільності та життєздатності. Тому тісний контроль над корупцією та реформи, спрямовані на зменшення її рівня, надзвичайно важливі для стабільного функціонування бізнес-середовища.

Ці пропозиції можуть сприяти покращенню розвитку малого та середнього бізнесу, зроблять його більш конкурентоспроможними та сприятимуть загальному економічному зростанню регіону.

Прогнозування розвитку малого та середнього підприємництва в регіоні

може бути важливим завданням для обласних та місцевих органів управління, підприємців та інших зацікавлених сторін. Для розробки прогнозу можна використовувати різні підходи, такі як аналіз тенденцій розвитку сектору малого бізнесу, дослідження ринкових умов, соціально-економічні прогнози та інші методи.

Лінійний прогноз розвитку малого та середнього підприємництва в регіоні полягає в уявленні подальшого розвитку цього сектору економіки на основі лінійного підходу, що передбачає поступове зростання чи зменшення в певний період часу.

Для здійснення такого прогнозу необхідно аналізувати сприятливі та несприятливі чинники впливу на розвиток малого та середнього підприємництва, такі як економічні умови, політична ситуація, технологічний прогрес, зміни в законодавстві та інші фактори.

Основні кроки для створення лінійного прогнозу включають в себе збір та аналіз даних щодо обсягу господарської діяльності малих та середніх підприємств, дослідження тенденцій їхнього розвитку в минулому, а також врахування факторів, які можуть вплинути на їхню діяльність у майбутньому.

Ключовим етапом є побудова моделі залежності обсягу господарської діяльності малих та середніх підприємств від часу на основі аналізу минулих даних. Після цього можна використати цю модель для прогнозування майбутніх значень. Лінійний прогноз може бути корисним для управління і планування розвитку малих та середніх підприємств, надаючи можливість заздалегідь побачити тенденції та планувати стратегічні кроки.

Прогноз розвитку малого та середнього підприємництва також може включати аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на цей сектор економіки. Інвестиційний клімат, доступність фінансування, рівень конкуренції, стан ринків збуту та інші фактори можуть мати вирішальне значення для прогнозування майбутнього розвитку малих та середніх підприємств.

Крім того, важливо враховувати технологічні та інноваційні тенденції,

які можуть мати значний вплив на малі та середні підприємства. Нові технології, цифрові трансформації, зміни у споживацьких уподобаннях тощо можуть створювати як нові можливості, так і загрози для цього сектору економіки.

У контексті лінійного прогнозу необхідно також враховувати соціально-економічні аспекти, такі як зміни в трудовому ринку, соціальні прагнення підприємців та співробітників, вплив екологічних факторів тощо, які можуть мати велике значення для розвитку малих та середніх підприємств.

Отже, лінійний прогноз розвитку малого та середнього підприємництва в регіоні вимагає комплексного підходу, що включає в себе аналіз економічних, соціальних, технологічних та інших факторів, для того, щоб забезпечити більш точний та обґрунтований прогноз та підготувати плани дій з урахуванням можливих ризиків та можливостей.

За допомогою програми Excel та відповідних даних про діяльність в області малого та середнього підприємництва за період з 2018 по 2021 роки, використовуючи ці дані та фактори які впливли на діяльність МСП побудуємо прогноз до 2027 року (рис. 3.2).

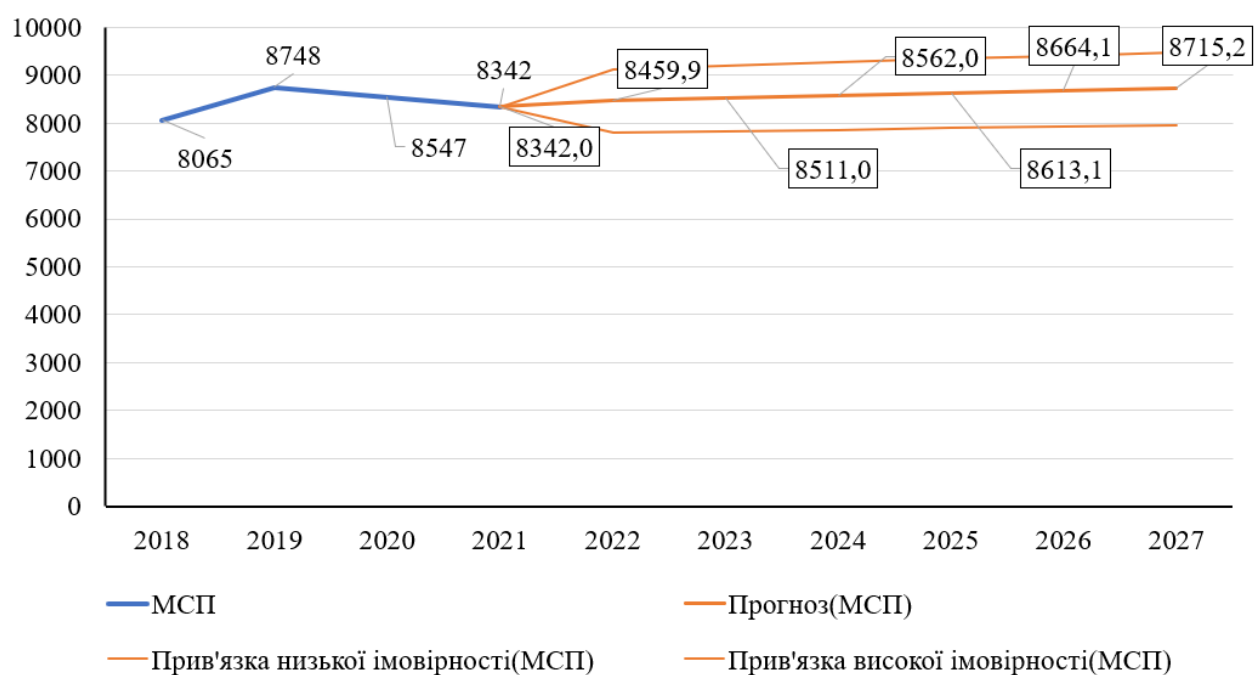

Рис. 3.2. Прогноз розвитку МСП в Кіровоградській області до 2027 року
Джерело: складено автором

Як бачимо з прогнозу даний сектор підприємницької діяльності розвивається досить інтенсивно та згідно прогнозу буде зростати до 2027 року. В середньому кількість малих та середніх підприємств в Кіровоградській області збільшиться на 650,2 одиниці.

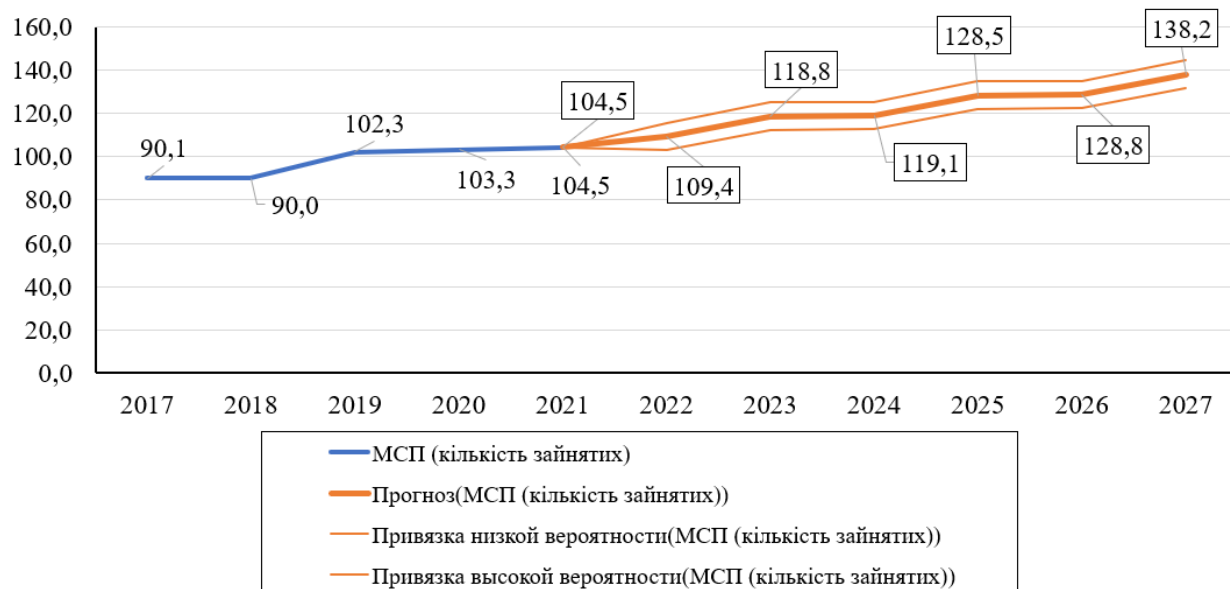

Рис. 3.3. Прогноз кількості зайнятих в МСП в Кіровоградській області до 2027 року

Джерело: складено автором

В той же час згідно прогнозу значно збільшиться і кількість зайнятих, а отже зі створенням нових підприємств з'являться і нові додаткові робочі місця, в свою чергу це послабить соціальну напруженість в суспільстві області, формуватиметься середній клас населення і добробут громадян покращиться.

3.2. МСП Кіровоградської області: SWOT-аналіз та активізація залучення окремих верств населення до підприємницької діяльності

Мале та середнє підприємництво в області розвивається згідно з затвердженою на рівні адміністрації «Регіональної Програми розвитку малого та середнього підприємництва в Кіровоградській області на 2022-2024 роки» (Додаток А). Дана програма обрисовує основні завдання які стосуються розвитку малого та середнього підприємництва в регіоні та збігається із

завданнями загальної Стратегії розвитку Кіровоградської області на період до 2027 року (Додаток Б). Як і програма ми також дослідили діяльність МСП в регіоні.

Для більш зрозумілого та систематизованого обґрунтування досліджень пропонуємо дані звести в SWOT-аналіз діяльності МСП в регіоні та як даний вид підприємництва впливає на зайнятість населення.

В цілому, SWOT-аналіз - це стратегічний інструмент, який допомагає оцінити сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, пов'язані з підприємництвом. Нашим завданням є розглянути SWOT-аналіз у контексті малого та середнього підприємництва і його впливу на зайнятість населення Кіровоградської області.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз сфери функціонування МСП в економіці регіону та вплив на зайнятість населення

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
- спрощена система управління та швидке прийняття рішень; - невеликий обсяг початкових капіталовкладень та оборотних засобів; - висока ефективність праці за рахунок особливої мотивації; - орієнтація на споживчий попит; - свобода введення підприємницької діяльності; - гнучкість; - інноваційність; - локальне спрямування; - створення робочих місць.	- нестача основних та оборотних засобів внаслідок низької долі власного капіталу; - обмежений доступ до кредитних ресурсів та недостатня кількість інвестицій; - слабкий вплив на кон'юнктуру ринку; - залежність від державної системи підтримки; - технологічна неготовність до використання науково-технічних досягнень; - низький рівень кваліфікації підприємців та персоналу; - низький рівень відстеження споживчого попиту; - відсутність інтеграційних процесів у розподіленні ресурсів; - можливість недоплати податкових відрахувань.

МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
- нарощування масштабів діяльності до середнього та великого підприємництва; - завоювання власного сегменту на ринку; - самореалізація та розвиток творчого потенціалу підприємця; - отримання державної підтримки; - можливість використання природних ресурсів та науково-технічного персоналу; - висока мобільність в організації діяльності. - підтримка держави через урядові програми та ініціативи; - відкриття нових ринків, у тому числі за кордоном; - використання сучасних технологій.	- низькі “вхідні бар’єри” для конкурентів; - ризик швидкого банкрутства; - висока вразливість до несприятливих кон’юктурних коливань та форс-мажорних обставин. - економічна нестабільність; - зміни в законодавстві та регулюванні можуть мати негативний вплив на діяльність малих та середніх підприємств.

Джерело: складено автором

Тож як ми бачимо з аналізу, вплив малого та середнього підприємництва на зайнятість населення регіону може бути значним. Розглянемо деякі ключові моменти, а саме це стосується: створення робочих місць; розвиток навичок та кваліфікації; залучення інвестицій; розвиток місцевих громад.

МСП мають важливе значення для зайнятості, оскільки вони створюють значну кількість робочих місць у громадах Кіровоградської області. Це може відігравати важливу роль у забезпеченні працевлаштування для місцевого населення.

МСП надають можливості для розвитку навичок та набуття нових кваліфікацій для місцевого населення. Це особливо важливо для регіонів, де існує дефіцит робочої сили з відповідними навичками.

Успішне мале та середнє підприємництво може привертати інвестиції в область, що стимулюватиме економічний розвиток та сприятиме створенню додаткових робочих місць.

Також успішне підприємництво може сприяти розвитку місцевих громад шляхом збільшення податкових надходжень, спонсорської діяльності

та сприяння різноманітним інфраструктурним проектам.

Отже, мале та середнє підприємництво може мати значний вплив на зайнятість населення регіону. Оцінка його сильних та слабких сторін, можливостей та загроз дозволяє розробляти ефективні стратегії для підтримки і розвитку цього сектору, що сприятиме економічному зростанню та стабільності в Кіровоградській області.

Активізація залучення окремих верств населення до підприємницької діяльності є важливим аспектом розвитку суспільства Кіровоградської області. Це може включати в себе підтримку підприємницької ініціативи серед молоді, жінок, людей з інвалідністю та інших соціальних груп, наприклад внутрішньо переміщених осіб (ВПО), або ж тих хто повернувся з фронту (УБД). Для досягнення цієї мети можна вжити різноманітні заходи, такі як надання доступу до фінансових ресурсів, навчання та підтримка на стартовому етапі бізнесу, а також розвиток підприємницької культури та підтримка урядових програм.

Вкотре хочемо нагадати, що одним з ключових аспектів активізації залучення окремих верств населення до підприємницької діяльності є створення сприятливого середовища для розвитку бізнесу. Це може включати спрощення процедур реєстрації бізнесу, створення спеціальних програм підтримки для підприємців з вразливим статусом, а також створення сприятливих умов для доступу до кредитів та інших фінансових ресурсів.

Для активізації залучення різних верств населення до підприємницької діяльності також важливо надавати якісну підприємницьку освіту та підтримку. Це може включати створення навчальних програм у навчальних закладах, які сприяють розвитку навичок у сфері підприємництва, а також надання консультацій та підтримки на різних етапах розвитку бізнесу. Також важливо створити менторські програми, які допомагатимуть новим підприємцям отримати необхідні знання та підтримку від досвідчених фахівців.

Окрім цього, важливо створити умови для розвитку соціального

підприємництва – виду діяльності, яка спрямована не лише на отримання прибутку, а й на вирішення соціальних проблем. Це може стати стимулом для розвитку підприємництва серед тих верств населення, які мають власні соціальні мотиви для підприємницької діяльності.

Наведені заходи можуть сприяти активізації залучення різних верств населення до підприємницької діяльності в Кіровоградській області та сприяти створенню більш рівних умов для розвитку бізнесу.

3.3. Модель та інструменти державної підтримки розвитку МСП в Україні та регіоні

Модель підтримки розвитку малих та середніх підприємств на рівні країни та області може включати різноманітні компоненти, спрямовані на стимулювання їх зростання та розвитку (рис. 3.4).

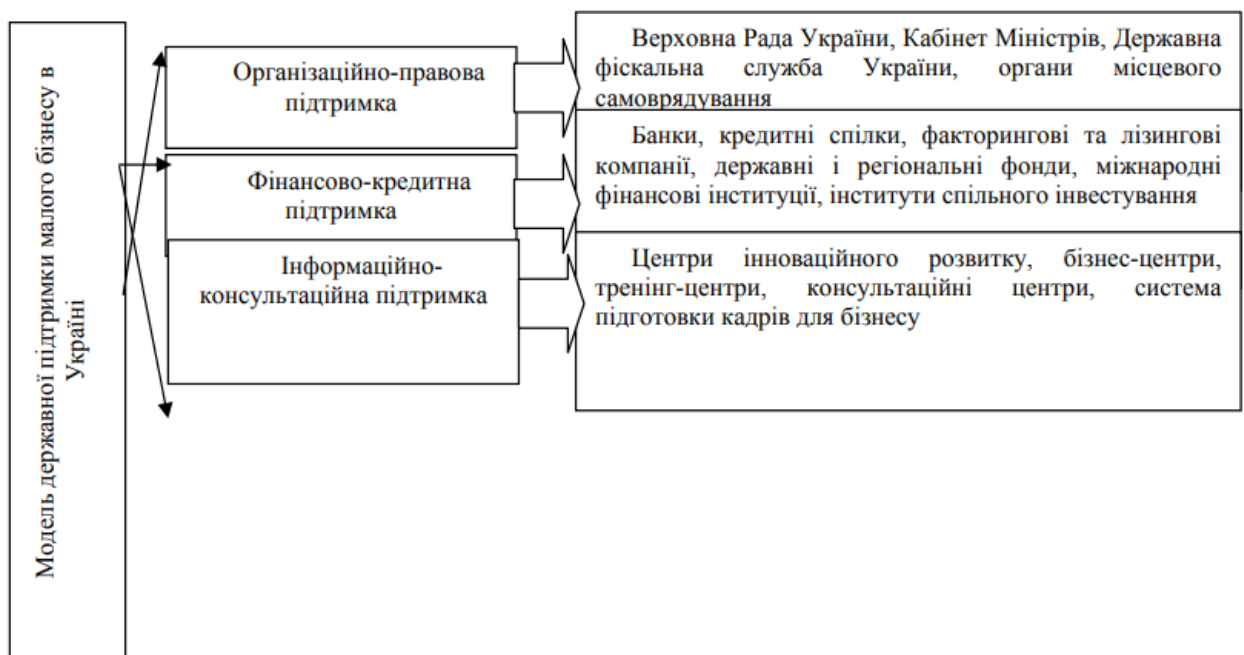

Рис. 3.4. Модель підтримки розвитку малих та середніх підприємств на рівні країни та області

Джерело: складено за матеріалами [25]

Модель підтримки розвитку малих та середніх підприємств на рівні країни та області включає такі три основні інструменти як: організаційно правову підтримку; фінансово-кредитну підтримку; та інформаційно-

консультаційну підтримку. Розглянемо їх суть детальніше.

Організаційно-правова підтримка малого та середнього бізнесу включає в себе різноманітні заходи, спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва. Ці заходи можуть включати в себе спрощення процедур реєстрації бізнесу, зменшення бюрократичних бар'єрів, надання консультацій з питань правового регулювання бізнесу, створення сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності та забезпечення правової підтримки у сферах оподаткування, правової безпеки та інтелектуальної власності.

В рамках організаційно-правової підтримки МСП, держава може розробляти спеціальні програми та законодавчі акти, спрямовані на стимулювання створення та розвитку малих та середніх підприємств. Такі заходи можуть включати в себе надання пільгових умов для реєстрації та оподаткування МСП, створення інфраструктури для розвитку бізнесу, а також забезпечення доступу до фінансових ресурсів та ресурсів для освіти та навчання. Додатково, організаційно-правова підтримка може включати в себе заходи з попередження та боротьби з корупцією у сфері бізнесу та створення системи правового захисту прав підприємців.

Укладення міжнародних та двосторонніх угод з іншими країнами для сприяння експорту та міжнародного співробітництва також може бути важливим аспектом організаційно-правової підтримки МСП. Такі угоди можуть сприяти збільшенню обсягів міжнародної торгівлі та створенню нових можливостей для розвитку малих та середніх підприємств.

У цілому, організаційно-правова підтримка МСП відіграє важливу роль у створенні сприятливих умов для підприємництва та розвитку бізнесу, що сприяє економічному розвитку країни та її регіонів.

Фінансово-кредитна підтримка для малих та середніх підприємств включає в себе різноманітні механізми та програми, спрямовані на забезпечення доступу до фінансових ресурсів для розвитку та зростання бізнесу.

Одним з ключових аспектів фінансово-кредитної підтримки МСП є надання доступу до кредитів та інших фінансових інструментів, які допоможуть забезпечити підприємствам необхідний капітал для розвитку. Це може включати урядові програми з пільгових умов кредитування для МСП, гарантії держави щодо погашення кредитів, а також низькі відсоткові ставки на кредити для цільових секторів економіки.

Зокрема, важливим аспектом є створення спеціалізованих фінансових установ, таких як банки або фонди, які спеціалізуються на фінансуванні МСП. Ці установи можуть надавати фінансову підтримку у вигляді кредитів, мікрокредитів, лізингових послуг та інших форм фінансування.

Крім того, програми фінансово-кредитної підтримки можуть включати надання грантів та субсидій для МСП, спрямованих на підтримку інновацій, досліджень та розвитку нових продуктів та технологій.

Організація консалтингових послуг та навчання з фінансового управління для власників бізнесу також може бути важливою складовою фінансової підтримки МСП, оскільки це допоможе підприємствам здійснювати ефективне управління своїми фінансами та виявляти нові можливості для розвитку.

Отже, фінансово-кредитна підтримка МСП грає важливу роль у стимулюванні бізнесу, сприяючи створенню нових робочих місць, збільшенню виробництва та загальному економічному розвитку. Це дає можливість МСП розвиватися та конкурувати на ринку, сприяючи стійкому росту економіки регіону.

Інформаційно-консультаційна підтримка МСП є важливим елементом стимулювання їхнього розвитку та успішності. Ця підтримка включає в себе надання доступу до корисної інформації та порад щодо управління бізнесом, розвитку стратегій, фінансового планування, маркетингу та інших аспектів підприємництва.

Організація консультацій може включати надання підприємцям доступу до експертної інформації з питань управління, бухгалтерського обліку,

податків, законодавства, технологічних інновацій, маркетингу та інших сфер, які стосуються їхньої діяльності. Це може відбуватися через консультації у формі індивідуальних зустрічей, семінарів, вебінарів та навчальних програм.

Окрім цього, інформаційно-консультаційна підтримка може включати надання доступу до різноманітних ресурсів, таких як онлайн-платформи, бази даних, публікації, інформаційні бюлетені та інші джерела, що можуть допомогти підприємцям знайти відповіді на свої питання.

Державні органи та неприбуткові організації часто надають такі види підтримки, які допомагають МСП розбиратися з різноманітними аспектами підприємництва та забезпечують доступ до необхідної інформації для успішної діяльності.

Інформаційно-консультаційна підтримка дає підприємцям можливість збільшити свою ефективність та конкурентоспроможність, сприяючи розвитку їх бізнесу та сприяючи стійкому економічному зростанню.

Ці інструменти можуть бути реалізовані на рівні країни або регіону за допомогою спеціальних програм, агентств чи фондів, спеціалізованих банків чи фінансових установ. Важливо забезпечити прозорість та ефективність цих програм для максимального позитивного впливу на розвиток МСП в країні та регіоні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі за другим (магістерським) рівнем вищої освіти нами було розглянуто та узагальнено теоретичні аспекти малого та середнього підприємництва як чинника підвищення зайнятості населення в регіоні на прикладі Кіровоградської області. Також нами було розглянуто економічну сутність МСП, законодавчу базу регулювання малого підприємництва та зайнятості населення на державному та регіональному рівні.

Дослідили також в роботі досвід розвитку та підтримки малого та середнього бізнесу в інших розвинутих країнах світу де підприємництво має свою довгу та позитивну історію розвитку.

Зокрема з'ясували як здійснюється розподіл суб'єктів господарювання за їх розміром та характерні риси бізнесу з економічної точки зору. Встановлено, що малі та середні підприємства відіграють важливу роль у формуванні економічного потенціалу сектору завдяки кількох основним економічним рисам:

1. Гнучкість. МСП зазвичай мають здатність швидко адаптуватися до змін на ринку та реагувати на нові можливості. Вони можуть приймати швидші бізнес-рішення порівняно з великими корпораціями, що дозволяє їм бути більш гнучкими та реагувати на змінні умови ринку.

2. Інновації. МСП часто є джерелом інновацій у бізнес-середовищі. Завдяки більшій гнучкості та близькому контакту з клієнтами, вони можуть швидше реагувати на зміни потреб ринку та впроваджувати нові ідеї.

3. Зайнятість. Малих та середніх підприємств часто вважають ключовим джерелом робочих місць. Вони сприяють зменшенню безробіття шляхом створення нових робочих місць та розвитку місцевих економік.

4. Локальний розвиток. МСП можуть внести суттєвий внесок у розвиток місцевих спільнот. Вони надають послуги та створюють робочі місця, сприяючи розвитку місцевих економік та підтримці соціального розвитку.

5. Інклюзивність. МСП можуть бути каталізатором включення різних

груп населення в економічну діяльність, включаючи жінок, молодих підприємців та меншини.

6. Споживчий ефект. Місцеві МСП часто витрачають свій дохід у місцевих громадах, створюючи сприятливі умови для розвитку інших бізнесів та місцевих послуг.

Такі риси визначають важливий економічний потенціал МСП, який сприяє сталому економічному розвитку. Для підтримки цього потенціалу важливо створити сприятливі умови для розвитку та функціонування МСП, забезпечити доступ до ресурсів, бізнес-освіти та підтримки для здійснення їхніх інноваційних ідей.

Також в роботі детально розглянуто складові законодавчої бази МСП, та провели детальний аналіз кількості підприємств та зайнятих на них в Україні. Зокрема в динаміці порівняли кількість зайнятих на великих та малих підприємствах.

В свою чергу зарубіжний досвід показав що такі країни як США, Японія та Китай малий та середній бізнес підтримують на державному рівні і фінансують досить сильно, на відміну від України, але ми на шляху до адаптації всіх умов функціонування МСП як на законодавчому рівні так і на практиці реалізації різних програм та ініціатив підтримки. Так аналіз нам показав що підприємництво попри військовий стан розвивається та набирає обертів в Україні на його підтримку ініційовану велику кількість програм, грантів, проектів та конкурсів. Також було з'ясовано в ході проведеного аналізу, що значна частина зайнятих в Кіровоградській області припадає саме на МСП. Це говорить нам про те що даний сектор є надзвичайно важливим для покращення ситуації з безробіттям і для цього необхідно ініціювати більшу кількість допомоги на підтримку МСП в регіонах, особливо депресивних.

Моніторинг програм розвитку та підтримки МСП в Кіровоградській області дав можливість з'ясувати, що більшість програм є всеукраїнськими для нашої області, окремих специфічних майже немає, адже наш регіон на щастя не постраждав так сильно як інші де ідуть або ішли бойові дії. Проте їх

недостатньо, для повноцінного розвитку МСБ. Зокрема в роботі розглянута суть таких програм як Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України»; Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%»; Державна програма «є Робота»; Програма ЄС «Єдиний ринок»; Програма USAID з аграрного і сільського розвитку «АГРО» та інші.

Також в роботі було надано пропозиції по покращенню розвитку малого та середнього підприємництва. Мова йде про: забезпечення легкого доступу до фінансування; спрощення бюрократичних процесів; підтримка інновацій; надання підтримки у сфері освіти та розвитку навичок; забезпечення доступу до нових ринків; підтримка стартапів та інноваційних підприємств; пропагування підприємництва та підтримка у сфері маркетингу; забезпечення стабільності та прозорості у сфері правового регулювання.

Також в роботі представлено прогноз розвитку кількості МСП в Кіровоградській області та прогноз зайнятих в малому та середньому бізнесі. Прогноз має позитивну динаміку. Також представлено SWOT-аналіз сфери функціонування МСП в економіці регіону та вплив на зайнятість населення. Наведено модель та інструменти підтримки малого та середнього підприємництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головне управління статистики в кіровоградській області. URL: https://www.kr.ukrstat.gov.ua/?r=stat/2020/10/finans/stat_inf_rik_finansy6 (дата звернення: 09.10.2023)
2. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 09.11.2023)
3. Гроші для бізнесу: легкі й корисні. 25 грантових програм для малого та середнього бізнесу, що діють просто зараз (додані нові програми). URL: <https://forbes.ua/money/groshi-dlya-biznesu-legki-y-korisni-31-grantova-programa-dlya-malogo-ta-serednogo-biznesu-yaki-diyut-prosto-zaraz-13092023-15887> (дата звернення: 10.10.2023)
4. Деякі питання організації діяльності технологічних парків : Постанова КМУ від 29.11.2006 р. № 1657. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1657-2006- %D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1657-2006-%D0%BF#Text). (дата звернення: 17.10.2023)
5. Дія Бізнес (2022). Конкурс грантів для мікропідприємств та самозайнятих осіб від MOM. URL: <https://business.diia.gov.ua/en/cases/granti/konkurs-grantiv-dla-mikropidpriemstv-ta-samozajnatih-osib-vid-mom> (дата звернення: 19.10.2023)
6. Дослідження стану та потреб МСБ в Україні за оцінкою ТГ, ОВА URL: <https://cid.center/wp-content/uploads/2023/05/%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83-%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1-%D0%9C%D0%A1%D0%91-%D0%B2-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D0%B7%D0%B0-%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D1%8E-%D0%A2%D0%93->

[%D0%9E%D0%92%D0%90_%D0%BA%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%8C-2023.pdf](#) (дата звернення: 09.11.2023)

7. Дія Бізнес (2022). Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime> (дата звернення: 08.10.2023)

8. Клуб Ділових Людей Україна (2022). Створено Телеграм-канал для підтримки життєздатності бізнесу URL: <https://www.facebook.com/bc.club.ua/posts/4997835690303854> (дата звернення: 09.11.2023)

9. Колдомасов, І. (2022). Мінекономіки визначило, які галузі є пріоритетними для допомоги. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/2/685111/> (дата звернення: 09.10.2023)

10. Ольвінська Ю. О. Особливості державного регулювання малого підприємництва у країнах світу. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=814> (дата звернення: 09.10.2023)

11. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. №4618-VI. Офіційний вісник України. 2012. №30. С. 55.

12. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: Закон України від 21.12.2000 р. №2157-III. Офіційний вісник України. 2001. №4. С. 1.

13. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. №40-IV. Офіційний вісник України. 2002. №31. С. 145.

14. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. №848-VIII. Офіційний вісник України. 2016. №2. С. 19.

15. Про вищу освіту : Закон України №1556-VII від 01.07.2014 р. Офіційний вісник України. 2014. №63. С. 7.

16. Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 р. №1563-VI. Офіційний вісник України. 2009. №57. С. 11.

17. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. №991-XIV. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14> (дата звернення: 09.10.2023)

18. Про індустриальні парки: Закон України від 21.06.2012 р. №5018-VI. Офіційний вісник України. 2012. №59. С. 12.

19. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 16.01.2003 р. №433-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/433-15>. (дата звернення: 06.10.2023)

20. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11.07.2001 р. №2623-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>. (дата звернення: 09.11.2023)

21. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 р. №143-V. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/143-16>. (дата звернення: 14.11.2023)

22. Про затвердження Положення про Комісію з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів : Постанова КМУ від 06.08.2003 р. №1219. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1219-2003-п>. (дата звернення: 09.10.2023)

23. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: розпорядження КМУ від 24.05.2017 р. №504-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-р>. (дата звернення: 09.10.2023)

24. Статистика України 2022. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/gpd_new/arh_gpd_z_u.htm (дата звернення: 09.11.2023)

25. Підтримка малого підприємництва як фактор розвитку національної економіки. URL:

[https://ird.gov.ua/sep/sep20192\(136\)/sep20192\(136\)_073_TanchakYa,Drebo tN,MykolyshynM.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20192(136)/sep20192(136)_073_TanchakYa,Drebo tN,MykolyshynM.pdf) (дата звернення: 19.10.2023)

26. Український центр сприяння інвестиціям та торгівлі (2022). Підтримка бізнесу під час війни та в післявоєнний період. URL: <http://tradecenter.org.ua/eng/news/464> (дата звернення: 20.10.2023)

27. Український соціальний венчурний фонд (2022). Соціальні підприємства для задоволення нагальних потреб. URL: <http://usv.fund/tpost/a151zb9301-social-enterprises-for-emergency-call-fo> (дата звернення: 22.10.2023)

28. Українсько-данський молодіжний дім (2022). Гранти швидкого реагування Українсько-данського молодіжного дому. URL: <https://theyouthhouse.org/support-grants> (дата звернення: 21.10.2023)

29. Федерація роботодавців України (2022). Разом із нашими міжнародними та українськими партнерами презентували новий проект ФРУ «Підтримуємо український народ та бізнес». URL: <https://fru.ua/ua/media-center/news/fru/razom-iz-nashimi-mizhnarodnimi-ta-ukrajinskimi-partneramiprezentovali-novij-proekt-fru-pidtrimuemo-ukrajinskij-narod-ta-biznes> (дата звернення: 09.10.2023)

30. Advanter Group (березень-травень 2022). Дослідження стану українських МСП: 1-5 хвили. Advanter Group.

31. EU4Business (2022). EU4Business, Мінцифра, Мінекономіки та Офіс з розвитку підприємництва та експорту України за фінансування Європейського Союзу та Уряду Німеччини запускають механізм грантів на порталі Дія для надання негайної допомоги мікро- та малим підприємствам. URL: <https://eu4business.org.ua/en/news/eu4businessmindigital-mineconomy-entrepreneurship-and-export-promotion-office-ofukraine-with-and> (дата звернення: 09.11.2023)

32. EU4Business (2022). EU4Business надає екстрену підтримку українським МСП під час гострої фази війни. URL: <https://eu4business.org.ua/en/news/eu4business-nadae-ekstrenu-pidtrimku-ukrainskim-msp-pid-chas-gostroifazi-viyni/> (дата звернення: 09.10.2023)

33. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – «Think Small First» – A»Small Business Act» for Europe. URL:

<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX:52008DC0394>. (дата звернення: 09.10.2023)

34. National Small Business Association. NSBA 2021 Year-End Economic Report. URL: <http://nsba.biz/wp-content/uploads/2021/02/Year-End-Economic-Report-2021.pdf> (дата звернення: 21.10.2023)

35. Liga Zakon (2022). Бізнес під час війни (доповнюється). URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/11677_bznes-pd-chas-vyni-dopovnyutsya (дата звернення: 23.10.2023)

36. Prostir.ua (2022). Програма швидкої бізнес-підтримки молодіжних підприємств від програми «Мріємо та діємо». URL: <https://www.prostir.ua/?grants=prohrama-shvydkoji-biznes-pidtrymky-molodizhnyh-pidpryjemstv-prohrama-shvydkoji-biznes-pidtrymky-molodizhnyh-pidpryjemstvvid-prohramy-mrijemo-ta-dijemo> (дата звернення: 09.10.2023)

ДОДАТКИ